

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

OMA Bilten

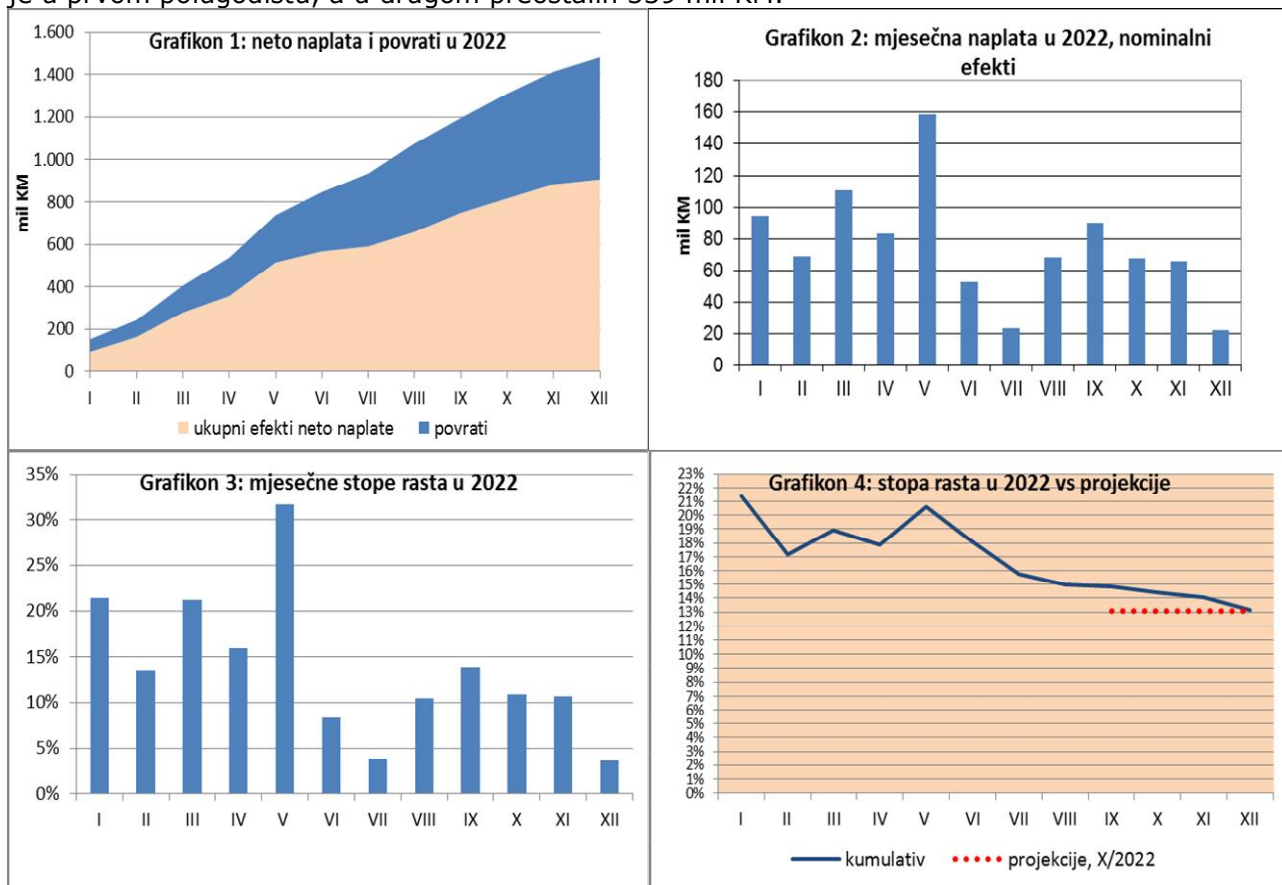
Broj
Број
Number

211/212

januar/februar 2023 – siječanj/veljača 2023 – јануар/фебруар 2023 – January/February 2023

Uz ovaj dvobroj

Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku na JR UIO u 2022.godini bruto naplata indirektnih poreza bila je veća za 1,48 mlrd KM nego u 2021. Istovremeno, isplate povrata su bile veće za čak 573 mil KM (Grafikon 1). U konačnici, neto naplata indirektnih poreza u 2022. je iznosila 7,827 mlrd KM, a u odnosu na 2021. veća je za **907,5 mil KM**, odnosno za **13,1%**. Prikaz mjesečnih suficita neto naplate (Grafikon 2) i mjesečnih stopa rasta (Grafikon 3) ukazuje na divergentna kretanja u prvih pet mjeseci u odnosu na ostatak 2022.godine, kao posljedice niske osnovice za poređenje u prvom polugodištu 2021., kada su bile na snazi restrikcije zbog koronavirusa. Zbog efekta baze čak 63% suficita neto naplate u 2022. (ili 569 mil KM) ostvareno je u prvom polugodištu, a u drugom preostalih 339 mil KM.

Prema revidiranim projekcijama Odjeljenja iz oktobra 2022. (vid. http://www.oma.uino.gov.ba/bilteni/Oma_Bilten_bos_209_210.pdf) za 2022. **projektirana je ukupna neto naplata od 7,828 mlrd KM i rast od 13,1%**. S obzirom na iznos ostvarene neto naplate u 2022. može se zaključiti da su **revidirane projekcije izvršene 100%** (Grafikon 4).

dr.sc. Dinka Antić
 šef Odjeljenja

Sadržaj:

Specifičnosti porezne strukture BiH u svjetlu uvođenja diferenciranih stopa PDV-a	2
Indirektni porezi u % BDP-a: promjene u 2021. godini i komparacija sa članicama EU	9
Analiza raspodjele prihoda od indirektnih poreza za 2022. godinu – trendovi i struktura	22

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
 lektor : Darija Komlenović, prof. Anglistike

Specifičnosti porezne strukture BiH u svjetlu uvođenja diferenciranih stopa PDV-a

(piše: dr.sc. Dinka Antić)

Fiskalni sistem Bosne i Hercegovine odlikuje niz specifičnosti i paradoksa, u odnosu na druge zemlje, na prvom, mjestu, specifično ustavno uređenje Bosne i Hercegovine, sa jako visokim stepenom fiskalne decentralizacije, s jedne strane, i visok stepen centralizacije poreza iz kojih se financiraju svi nivoi vlade, sa velikim stepenom međuovisnosti centralne i entitetskih vlada u pogledu politike, administriranja i raspodjele, s druge strane. Navedene specifičnosti odrazile su se i na sistem PDV-a, koji se u velikoj mjeri razlikuje od standardnih PDV-e sistema savremenih država. Specifičnosti se ogledaju u (i) neuobičajenom institucionalnom ustrojstvu administriranja PDV-om, koji podrazumijeva uspostavu porezne administracije za indirektno poreze, koja objedinjuje carinsku i poreznu funkciju; (ii) jedinstvenom konceptu upravljanja politikom PDV-a, te (iii) jedinstvenom konceptu raspodjele indirektnih poreza, uključujući i prihoda od PDV-a, koji se bazira na krajnjoj potrošnji iskazanoj na PDV-e prijavama. Sveobuhvatna analiza implikacija inicijativa za uvođenje diferenciranih stopa PDV-a treba da uključi i sagledavanje utjecaja navedenih specifičnosti sistema PDV-a i ograničenja politike PDV-a koja nameću. Konačno, za razliku od većine zemalja, dominacija prihoda od PDV-a u poreznoj strukturi BiH je tih razmjera, da od naplate PDV-a ovisi financiranje budžeta svih nivoa vlasti u BiH, te bi se svaka inicijativa koja bi mogla dovesti do gubitaka prihoda i porezne evazije trebala razmotriti u svjetlu utjecaja na poreznu strukturu BiH.

FAKTORI EVOLUCIJE POREZNIH STRUKTURA

Porezni sistemi u državama u svijetu se razlikuju u tolikoj mjeri da je nemoguće naći dvije države koje imaju istovjetne porezne sisteme, ne samo u pogledu poreznih oblika ili stope poreza, već i u pogledu svih ostalih elemenata oporezivanja (porezna osnovica, odbici, oslobođanja, olakšice). Faktori koji mogu da utječu na evoluciju i strukturu poreznih sistema su mnogobrojni. **Istorijski razvoj poreza i tradicija** u najvažnijim državama svijeta odredili su i poreznu strukturu država koje su im bile potčinjene¹. **Politički faktori** su, istorijski gledano, u velikoj mjeri utjecali na formiranje strukture poreznih sistema kakve danas nalazimo u većini država². Poznat je primjer socijalističkih država koje su, zbog podržavljenja privrede i sredstava za proizvodnju, fokus oporezivanja usmjeravale na oporezivanje potrošnje širokom skalom diferenciranih poreza. Unutrašnje uređenje države, u smislu unitarnog ili federalnog ustroja, značajno utječe na strukturu poreznih prihoda. Porezni sistem je kompleksniji što je struktura države kompleksnija, budući da svakom nivou vlasti može biti dodijeljen određeni stepen fiskalne autonomije. Procesi fiskalne decentralizacije su doveli do jačanja fiskalnih nadležnosti nižih nivoa u sferi izdataka, ali ne i u sferi poreza³. Razlog za taj raskorak nalazi se u karakteristici većine glavnih poreznih oblika (PDV, akcize, porez na dobit) da veću izdašnost pokazuju ukoliko se uvode i ubiru centralizirano. Prelazak većine država sa oporezivanja porezom na promet na PDV je u velikoj mjeri utjecao da centralizacija nadležnosti za poreze postane globalni trend. Na strukturu poreznih sistema utjecali su i određeni **socijalni faktori**.⁴ **Ekonomski faktori**, poput razvijenosti privrede i stepena

¹ Npr. francuski, britanski, španski porezni sistem, koji je zatečen u momentu oslobođanja od kolonijalizma, je zadržan u tim zemljama sve do danas (npr. oporezivanje prema kriteriju izvora u Latinskoj i Južnoj Americi). Velika sličnost poreznih sistema može se naći u državama koje su imale isti razvojni put (npr. skandinavske zemlje) ili su bile dio političkih integracija (npr. zemlje socijalističkog lagera su imale slične porezne sisteme po uzoru na SSSR).

² Npr. potreba za financiranjem velikih svjetskih ratova u XX vijeku je primorala fiskalne vlasti najvećih zemalja da porezne sisteme privremeno uvedu izdašne poreze poput poreza na promet i poreza na dohodak.

³ Time je narušeno načelo javnih financija da „financije prate izdatke“, dok su fiskalne neravnoteže na nižim nivoima vlasti povećane, što vodi rastu zaduženosti.

⁴ Nivo obrazovanja i tehnološke pismenosti, struktura radne snage, sklonosti građana ka potrošnji i štednji, utječu na fiskalne vlasti da se opredijele za određene porezne oblike. Na strukturu poreza utječe i nivo svijesti građana o poželjnom i potrebnom stepenu fiskalnog opterećenja. U skandinavskim zemljama, u kojima postoji razvijena svijest o društvu blagostanja, država građanima pruža visok stepen socijalnog blagostanja i sigurnosti, tako da su građani spremni da prihvate velika porezna zahvatanja. Za ilustraciju: Porezno opterećenje u skandinavskim zemljama u 2019. iznosilo je u Finskoj 50% BDP, Danskoj 46% BDP, a u Švedskoj 43% BDP. Uključeni su porezni prihodi i prihodi od obaveznog

otvorenosti ekonomije značajni su faktori koji mogu biti presudni za izbor poreznih oblika. Naime, u manje razvijenim državama sa niskim životnim standardom i niskom ekonomskom osnovom za razvoj privrede ne može se očekivati da će se budžet financirati iz oporezivanja dohotka i dobiti kompanija. U takvim situacijama manje razvijene zemlje se opredjeljuju za oporezivanje potrošnje (PDV, akcize). Raspoloživost prirodnih bogatstava može opredijeliti vlade da uvedu poreze na eksploataciju prirodnih bogatstava. Otvorenost ekonomije utječe na naplatu prihoda na međunarodne transakcije prometa dobara, usluga, ljudi i kapitala. Iz tog razloga zatvorene ekonomije ne mogu računati na izdašnije prihode na uvoz dobara ili financijske transakcije kao što mogu otvorene zemlje. **Integracioni faktori** djeluju na porezne sisteme država koje stupaju u ekonomske integracije na više načina. S jedne strane, u uvjetima širenja evropskih integracija, države koje su članice EU i koje pretendiraju na članstvo moraju uskladiti nacionalne porezne sisteme sa evropskim pravnim okvirom, što podrazumijeva proces harmonizacije porezne legislativne i prakse sa minimalnim standardima oporezivanja koji su propisani na nivou EU. Na taj način nove članice restrukturiraju nacionalne porezne sisteme u skladu sa minimalnom poreznom strukturom koju propisuje EU. U pogledu razvoja porezne strukture ekspanzija integracionih procesa dovodi do ukidanja fiskalnih granica između država članica ekonomske integracije sa posljedicom rapidnog opadanja značaja carinskih prihoda u odnosu na ukupne javne prihode (Antić, 2018). **Demografske promjene** u smislu starenja stanovništva su dovele do značajnih promjena u poreznim strukturama savremenih država posljednjih decenija u vidu povećanja doprinosa socijalnog osiguranja.

SPECIFIČNOSTI POREZNE STRUKTURE BIH

Evolucija poreznog sistema BiH obilježena je djelovanjem nekoliko, gore pobrojanih, faktora:

- istorijsko naslijeđe socijalističkog uređenja, koje je ostavilo traga na strukturi u kojoj dominiraju indirektni porezi i socijalni doprinosi;
- nizak ekonomski razvoj, koji se odražava u vidu niskog udjela direktnih poreza;
- decentralizirano ustavno-političko uređenje, čija su posljedica složen i fragmentiran porezni sistem i porezna politika;
- integracioni procesi, koji su podrazumijevali uvođenje PDV-a u skladu sa direktivama EU, postepeno ukidanje carina na uvoz iz EU, te usklađivanje oporezivanja duhanskih prerađevina i derivata nafte u skladu sa minimalnim standardima EU.

Bez obzira na činjenicu da nema identičnih poreznih sistema u svijetu pod djelovanjem mnogobrojnih faktora proces evolucije oporezivanja je doveo do formiranja osnovne strukture ili „kostura“ poreznih sistema koja je zastupljena u poreznim sistemima skoro svih država svijeta. Osnovnu strukturu poreznih sistema svih savremenih država, pa tako i članica⁵ EU, čine direktni porezi (oporezivanje pojedinca - porez na dohodak, oporezivanje korporacija - porez na dobit i porezi na imovinu), indirektni porezi (porez na promet/PDV, akcize, carine) i socijalni doprinosi.

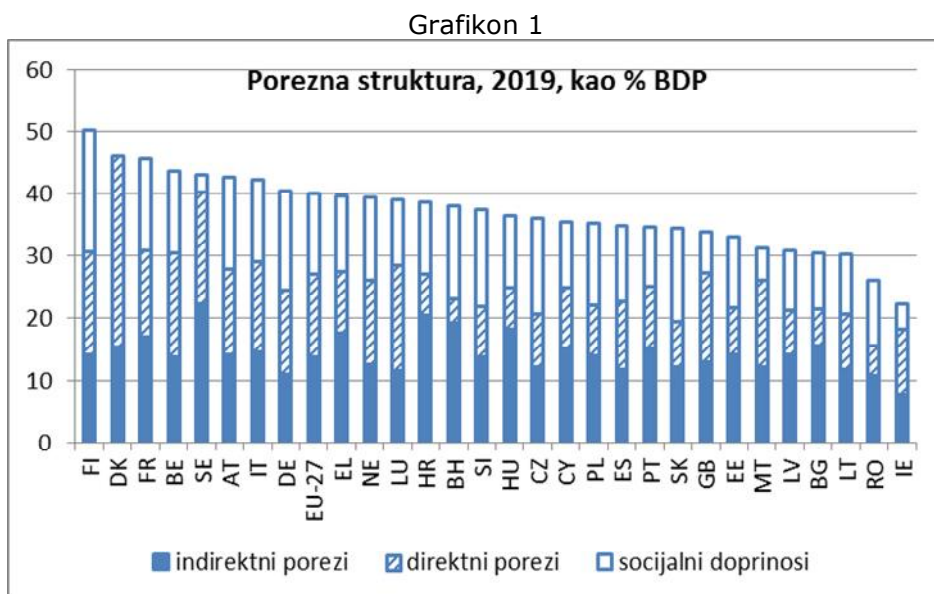
---

socijalnog osiguranja. Izvor: European Commission (2021). Za poređenje, ukupno porezno opterećenje u BiH iznosi 38% BDP. Izvor: IMF (2022).

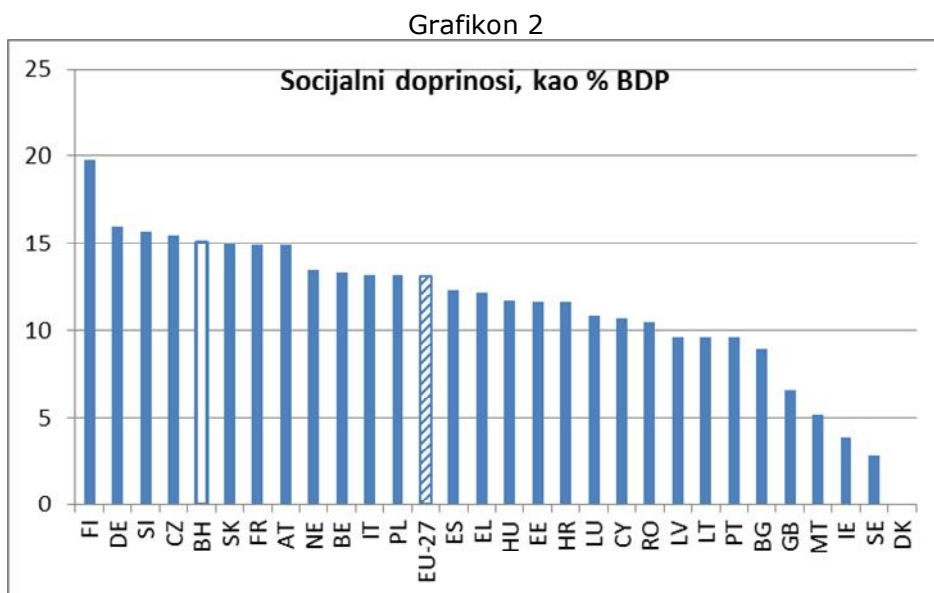
⁵ Skraćenice: AT-Austrija, BE-Belgija, BG-Bugarska, CZ-Češka, CY-Kipar, DE-Njemačka, DK-Danska, EE-Estonija, EL-Grčka, ES-Španija, FI-Finska, FR-Francuska, GB-V.Britanija, HR-Hrvatska, HU-Mađarska, IE-Irska, IT-Italija, LV-Latvija, LT-Litvanija, LU-Luksemburg, MT-Malta, NL-Nizozemska, PL-Poljska, PT-Portugal, RO-Rumunija, SE-Švedska, SI-Slovenija, SK-Slovačka.

POREZNA STRUKTURA ČLANICA EU VS BIH

Uporedni prikaz porezne strukture⁶ članica EU i BiH na Grafikonu 1 ukazuje na nekoliko zaključaka. Prvo, porezno opterećenje, uključujući i socijalne doprinose, članica EU dostiže čak 50% BDP (Grafikon 1). Po visini ukupnog poreznog opterećenja BiH je u sredini evropskih zemalja, a 16 članica ima niže porezno opterećenje.

Izvor: podaci za EU - European Commission (2021); podaci za BiH - IMF (2022); prikaz autora.

Izvor: podaci za EU - European Commission (2021); podaci za BiH - IMF (2022); prikaz autora.

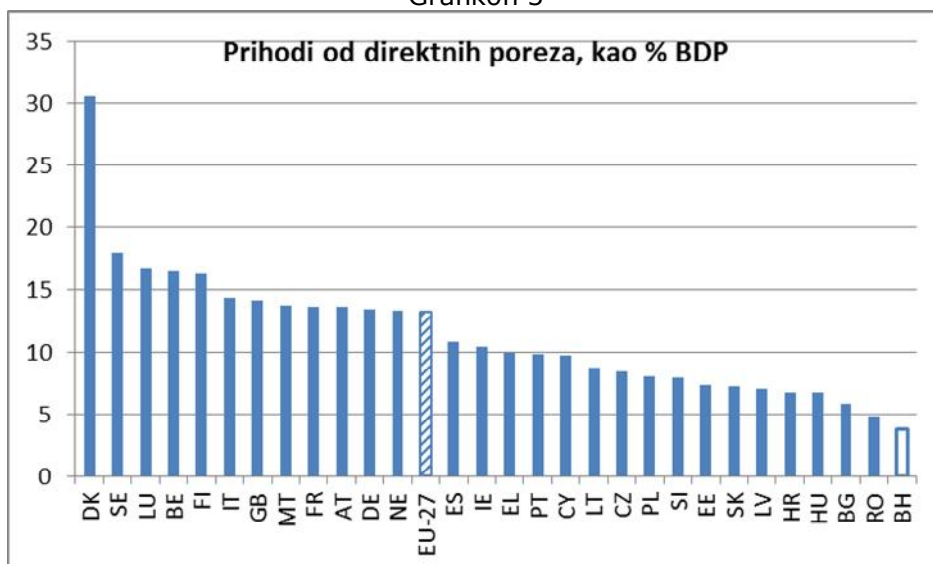
⁶ Podaci o poreznoj strukturi članica EU i BiH odnose se na 2019. godinu, jer se radi o posljednjim dostupnim službenim podacima. Nadalje, fiskalna 2019. je pogodnija godina za strukturalne analize, za razliku od 2020. i 2021. godine, koje su bile pod utjecajem efekata pandemije koronavirusa. Izvori podataka za analizu porezne strukture: (i) za članice EU za 2019: European Commission. (2021), (ii) za BiH za 2019: IMF. (2022).

Pregled poreznih struktura članica EU pokazuje i da BiH ima visoka davanja za doprinose socijalnog osiguranja, iznad prosjeka EU-27, a samo četiri članice EU imaju veći udio socijalnih doprinosa (Grafikon 2). Potrebno je napomenuti da Danska nema u svom poreznom sistemu socijalne doprinose, te da usluge iz tog spektra financira isključivo iz poreza. S obzirom na diskrepancu između visokih izdvajanja za socijalne usluge i njihova kvaliteta očigledno je da je u BiH nužno redefiniranje i restrukturiranje sistema socijalne zaštite, ne samo u pogledu iznalaženja izvora financiranja socijalnih usluga već i u pogledu restrukturiranja na strani izdataka.

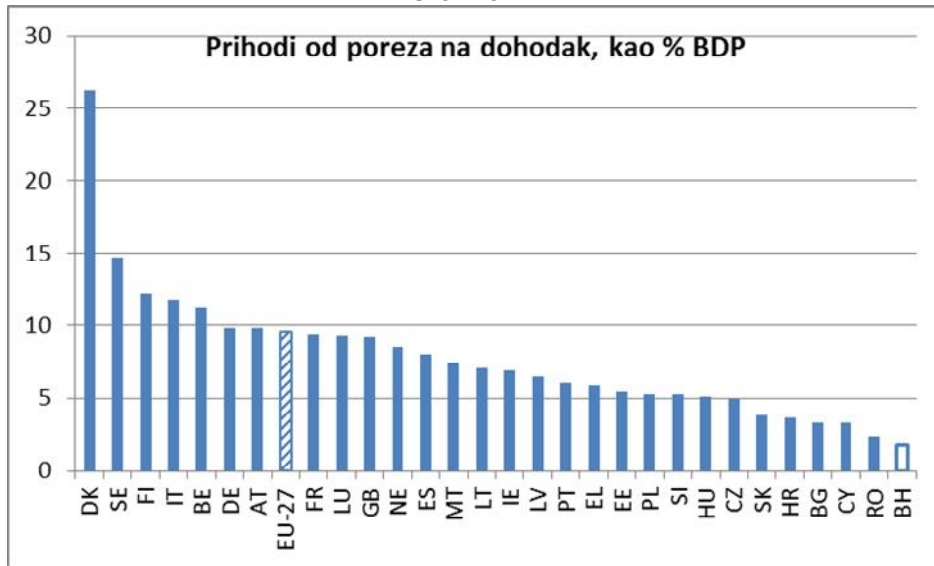
S druge strane, po udjelu direktnih poreza BiH je na začelju liste evropskih zemalja (Grafikon 3), što odražava slabu ekonomsku osnovu i niske zarade u BiH. Prihodi od poreza na dohodak su skoro identični prihodima od poreza na dobit, mjereno kao postotak BDP, ali je relativna pozicija BiH u pogledu poreza na dohodak (Grafikon 4) u odnosu na članice EU mnogo lošija nego kada se radi o porezu na dobit (Grafikon 5). Niske zarade i niske stope poreza na dohodak, uz ograničen obuhvat oporezivanja u odnosu članice EU, imaju za posljedice nizak nivo prihoda od poreza na dohodak. S obzirom da je porez na dohodak izvor za financiranje nižih nivoa vlasti u BiH niska naplata pojačava ovisnost o indirektnim porezima.

Grafikon 3

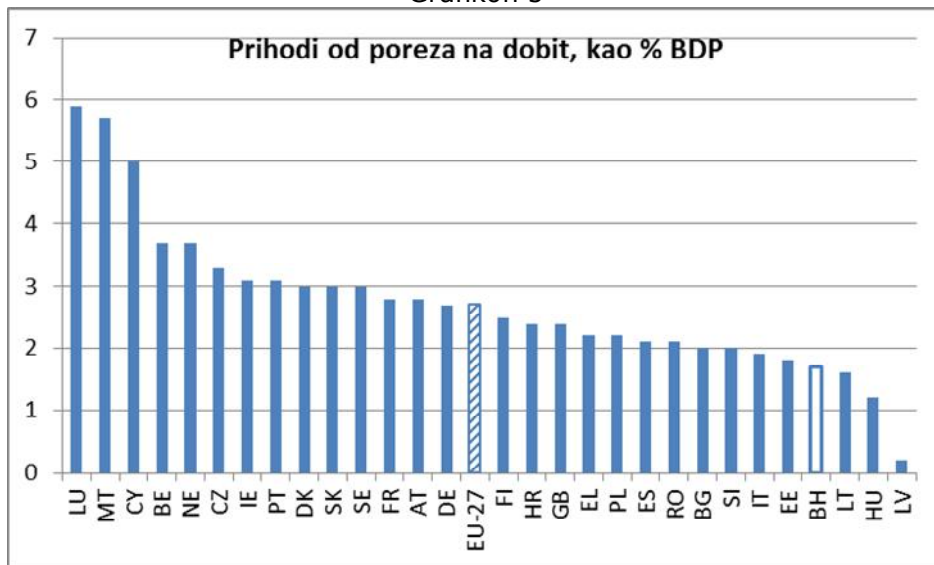
Izvor: podaci za EU - European Commission (2021); podaci za BiH - IMF (2022); prikaz autora.

Grafikon 4

Izvor: podaci za EU - European Commission (2021); podaci za BiH - IMF (2022); prikaz autora.

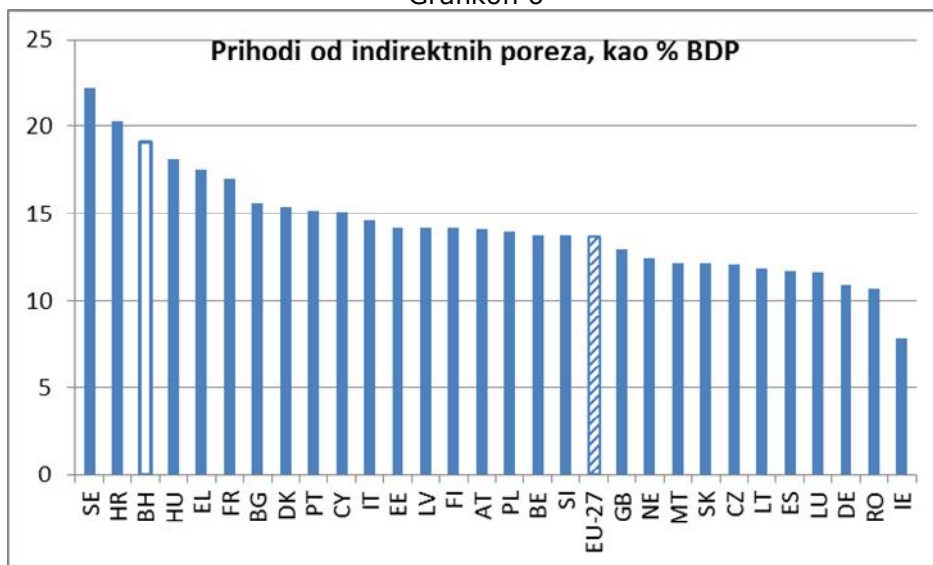
Grafikon 5

Izvor: podaci za EU - European Commission (2021); podaci za BiH - IMF (2022); prikaz autora.

Kao posljedica djelovanja navedenih faktora dominantni porez u strukturi poreznih prihoda u BiH je PDV, pa potom akcize. S obzirom na složeni fiskalni sistem BiH PDV je dominantan izvor financiranja budžeta svih nivoa vlasti (BiH, entiteti, kantoni/županije, lokalne zajednice).

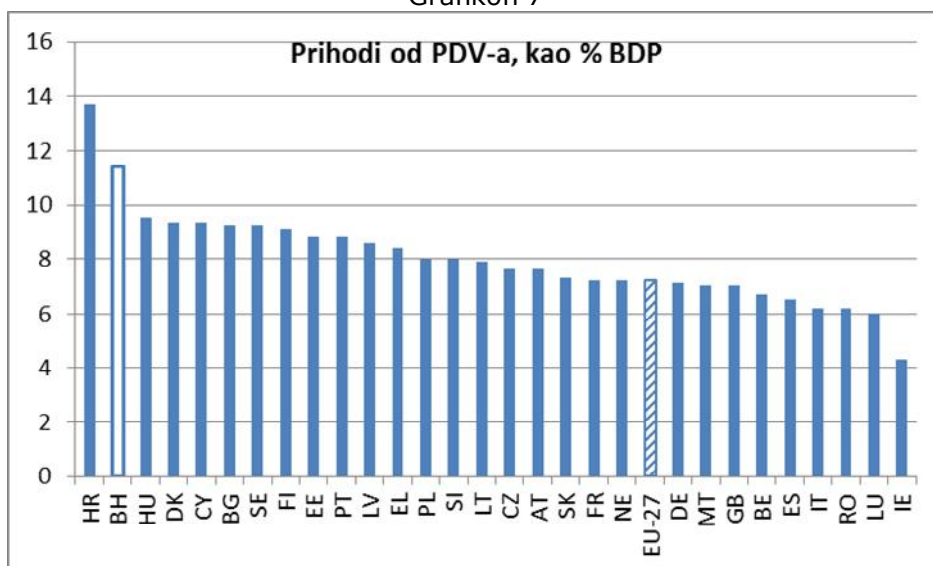
Grafikon 6

Izvor: podaci za EU - European Commission (2021); podaci za BiH - IMF (2022); prikaz autora.

Komparativna analiza visine prihoda od PDV-a mjerene % BDP u članicama EU pokazuje da samo dvije članice, Švedska i Hrvatska, imaju veći udio indirektnih poreza (Grafikon 6). Međutim, kada se radi o PDV-u, ispred BiH, po udjelu prihoda od PDV-a mjereno % BDP ima samo Hrvatska. Isto tako, % udjela PDV-a u BiH je daleko iznad prosjeka EU-27 (Grafikon 7).

Grafikon 7

Izvor: podaci za EU - European Commission (2021); podaci za BiH - IMF (2022); prikaz autora.

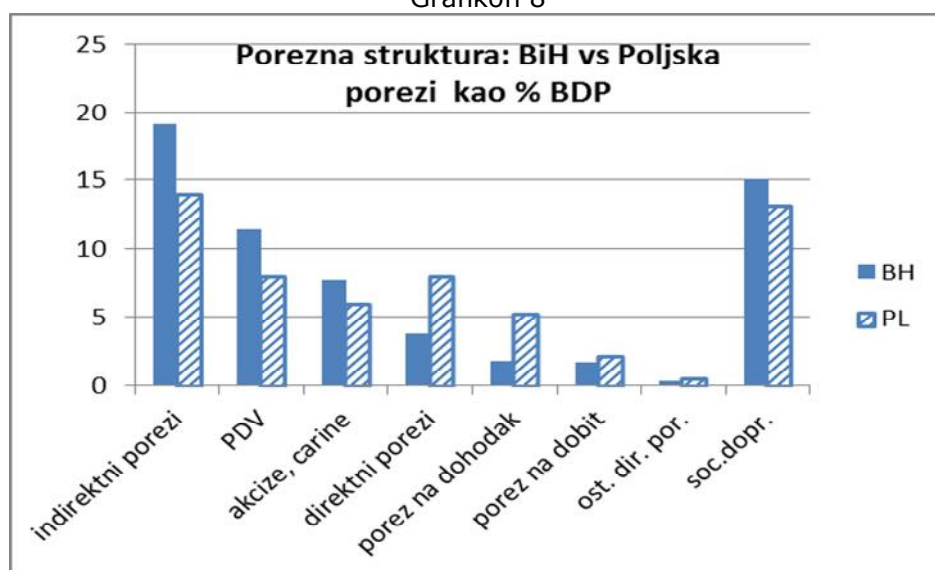
POREZNA STRUKTURA KAO OGRANIČENJE POLITIKE PDV-A U BIH

Analiza porezne strukture BiH i komparacija sa poreznim strukturama članica EU ukazuje na zaključak da BiH u ogromnoj mjeri ovisi o naplati prihoda od PDV-a. S druge strane, članice EU, pogotovo one starije iz EU-15, imaju izbalansirane udjele indirektnih i direktnih poreza, što im relaksira moguće porezne mjere, koje mogu uključivati proširenje opsega za primjenu sniženih stopa PDV-a, pa čak i privremeno ukidanje PDV-a na esencijalna dobra, kao što se, npr. desilo u Poljskoj, za vrijeme energetske krize i rata u Ukrajini. Prilikom predlaganja inicijativa za

preuzimanje istih ili sličnih poreznih mjera u BiH od neke zemlje potrebno je prethodno detaljno analizirati porezni sistem i poreznu strukturu u toj zemlji. Komparacija porezne strukture BiH i Poljske pokazuje da je Poljska u manjoj mjeri ovisna o financiranju iz prihoda od PDV-a, akciza i carina u odnosu na BiH (Grafikon 8). S druge strane, Poljska ima daleko veću naplatu poreza na dohodak i poreza na dobit, što može poslužiti za kompenziranje gubitaka prihoda od PDV-a. Konačno, socijalni doprinosi u Poljskoj su manji nego u BiH, mjereno %BDP, što smanjuje pritisak na budžete, a ujedno predstavlja pozitivan faktor za porezne reforme, za razliku od BiH, koja, i pored visokih socijalnih doprinosa, iz budžeta dotira socijalne fondove. To je dodatni faktor koji umanjuje fleksibilnost fiskalnih vlasti BiH prilikom kreiranja poreznih mjera. Situacija je dodatno teža u BiH imajući u vidu složenu fiskalnu strukturu BiH u kojoj svi nivoi vlade ovise o financiranju iz indirektnih poreza.

Grafikon 8

Izvor: podaci za EU - European Commission (2021); podaci za BiH - IMF (2022); prikaz autora.

Može se zaključiti da uvođenje mjera koje bi mogle proizvesti gubitke prihoda od PDV-a može ugroziti financiranje nivoa vlade, pogotovo lokalnih zajednica, koje imaju ograničene porezne ovlasti, a imaju manje mogućnosti za zaduživanje ili se mogu zadužiti po lošijim uvjetima kako bi uravnotežile prihode i izdatke.

LITERATURA

Antić, D. (2016). "Porezne strukture unitarnih i složenih država - analitički pristup komparativnom istraživanju poreznih sistema". Revicon, Sarajevo.

Antić, D. (2018). " Liberalizacija vanjske trgovine BiH (2007-2017): implikacije i komparativna analiza". OMA bilten #152/153, mart/april 2018, www.oma.uino.gov.ba.

European Commission. (2021). "Taxation Trends in the European Union". Edition 2021.

IMF. (2022). Bosnia and Herzegovina, 2020 Article IV consultation – press release; Staff Report and Statement by the Executive Director for Bosnia and Herzegovina. IMF Country Report No. 21/43. February 2021.

Indirektni porezi u % BDP-a: promjene u 2021. godini i komparacija sa članicama EU

(Pripremila: Aleksandra Regoje, makroekonomista)

Uvod

U OMA biltenu broj 199-200 prezentovana je analiza uticaja virusa korona na indirektno poreze u 2020. godini te njihov udio u bruto društvenom proizvodu (BDP) u Bosni i Hercegovini (BiH) sa poređenjem sa zemljama Evropske unije (EU). U analizi je navedeno da je u BiH u 2020. godini došlo do snažnog pada udjela indirektnih poreza u BDP-u za preko 1 p.p., u odnosu na prethodnu godinu, te je on dostigao jedan od najnižih godišnjih nivoa od osnivanja Uprave za indirektno oporezivanje (UIO), svega 0,1 p.p. više nego u „kriznoj“ 2009. godini. Indirektni porezi u 2020. godini opali za čak 9,3% u odnosu na prethodnu godinu. U istoj godini je došlo do značajnog pada privatne potrošnje zbog sprovođenja restriktivnih mjera, te rasta vladine potrošnje zbog podrške zdravstvenim sistemima. Kalkulacija pokazatelja u izvršena je na osnovu podataka o naplati indirektnih poreza na Jedinstveni račun UIO, te kretanja finalne potrošnje i BDP-a na osnovu podataka Agencije za statistiku BiH (BHAS). Prilikom komparacije sa zemljama EU, u istom prilogu je zaključeno da je pad indirektnih poreza u BDP-u BiH u 2020. godini bio viši nego u EU-27 zbog višeg pada udjela indirektnih poreza u potrošnji, uprkos višem rastu udjela potrošnje u BDP-u u BiH, zahvaljujući kretanju privatne potrošnje.

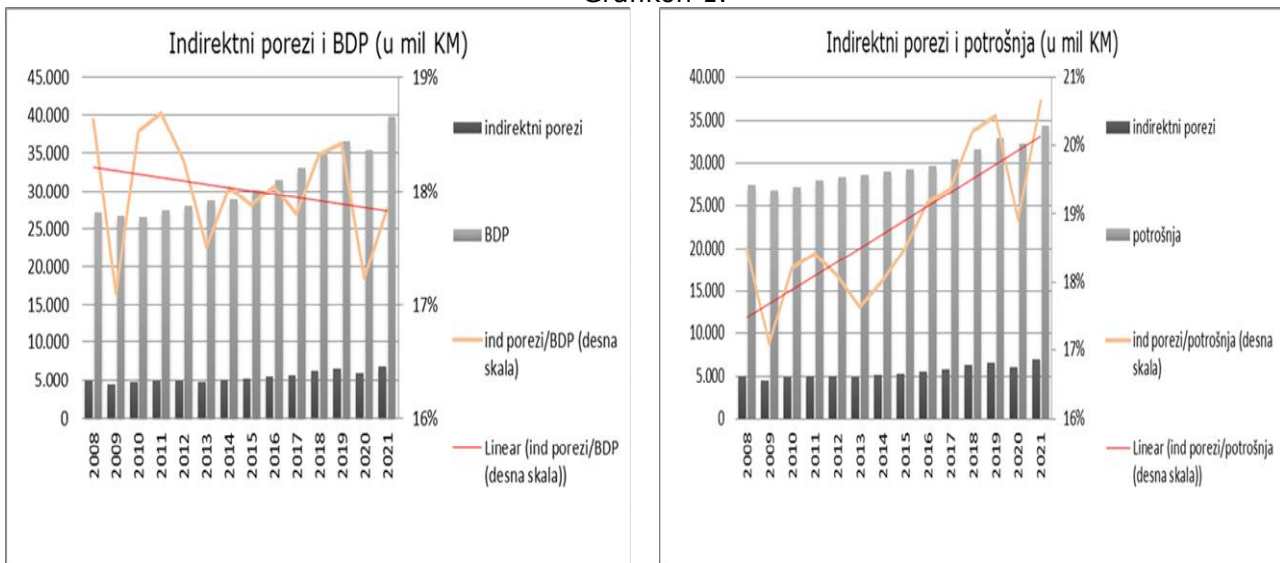
U ovom prilogu je fokus stavljen na promjene navedenih pokazatelja u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu, te u odnosu na pretkriznu 2019. godinu. Kao i u prethodnoj analizi, prilikom komparacije podataka vođeno je računa o definicijama poreza na potrošnju u BiH i EU. U poreznom sistemu Bosne i Hercegovine porezi na potrošnju obuhvataju indirektno poreze, odnosno PDV, akcize, carine i putarinu. Kategorija poreza na potrošnju u BiH razlikuje se od obuhvata ove vrste prihoda u Evropskoj uniji. Iz tog razloga su, za potrebe komparacije rezultata, u slučaju EU takođe uzeti podaci od indirektnih poreza, a ne porezi na potrošnju i to konkretno: 'Porezi na proizvodnju i uvoz' iz baze podataka Eurostat-a i to za sektor 'opća vlada'. Za analizu su korišteni podaci prikupljeni završno sa novembrom 2022. godine.

1. Istorijski trendovi

U skoro svim godinama od osnivanja UIO zabilježen je rast prikupljenih prihoda na JR UIO. Izuzeci su bile: „krizna“ 2009. godina kada je ostvaren pad prihoda od 9,9%, stagnacija i blaži pad prihoda u 2012. i 2013. godini, te pad u 2020. godini od 9,3% kao posljedica efekata virusa korona. U svim ostalim godinama zabilježen je rast ovih prihoda, a najveći je ostvaren u 2021. godini, i to po stopi od 16,7%.

U odnosu na 2008. godinu, prihodi od indirektnih poreza na JR UIO porasli su za 40,4% u 2021. godini. U istom periodu je, prema podacima Agencije za statistiku BiH (BHAS) BDP BiH porastao za 46,9%, a ukupna potrošnja (privatna i vladina) za 25,4%. Iz navedenog se zaključuje da su prihodi od indirektnih poreza porasli više od ukupne potrošnje a niže od BDP-a u navedenom periodu. Udio indirektnih poreza u BDP-u je, stoga, zabilježio trend pada, dok je udio indirektnih poreza u potrošnji imao trend rasta (Grafikon 1).

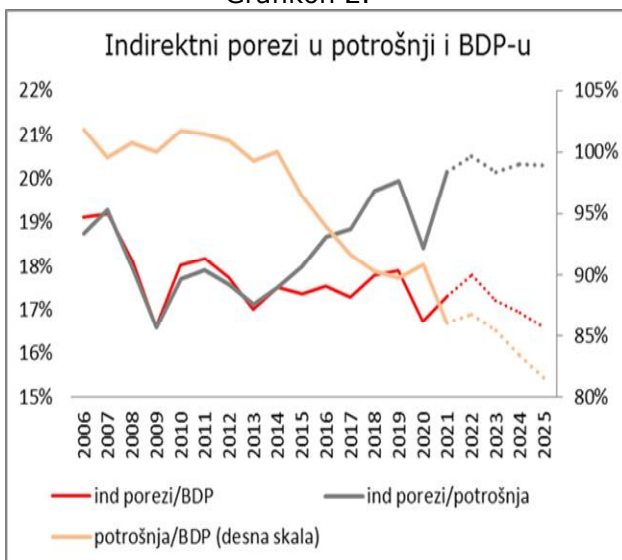
Grafikon 1.

Izvor: Prezentacija autora na osnovu podataka UIO i BHAS

Udio indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u je varirao je u posmatranom periodu (koef. varijacije 2,7%) a raspon ovog pokazatelja kretao od 16,6% (minimalna vrijednost, 2009. godina) do 19,2% (maksimalna vrijednost, 2007. godina). U prethodnoj, 2021. godini, je iznosio je 17,3%. Dinamika indirektnih poreza u BDP-u zavisila je od brojnih faktora: kretanja poreznih stopa i osnovice, efikasnosti naplate poreza, kretanja potrošnje, ali i drugih kategorija bruto društvenog proizvoda (investicije, uvoz i izvoz), koje osim potrošnje utiču na visinu nazivnika ovog pokazatelja. Udio indirektnih poreza sa JR UIO u ukupnoj potrošnji još je više varirao u periodu 2008-2021 (koef. varijacije 5,6%), a od 2014. do 2019. godine imao je neprekidni trend rasta. U 2019. godini je iznosio 19,9%, dok je u 2020. godini opao na 18,4%. U 2021. godini je ponovo narastao na 20,1%, što je maksimum od osnivanja UIO (Grafikon 2).

Grafikon 2.

Okvir 1. Projekcije za period 2022-2024

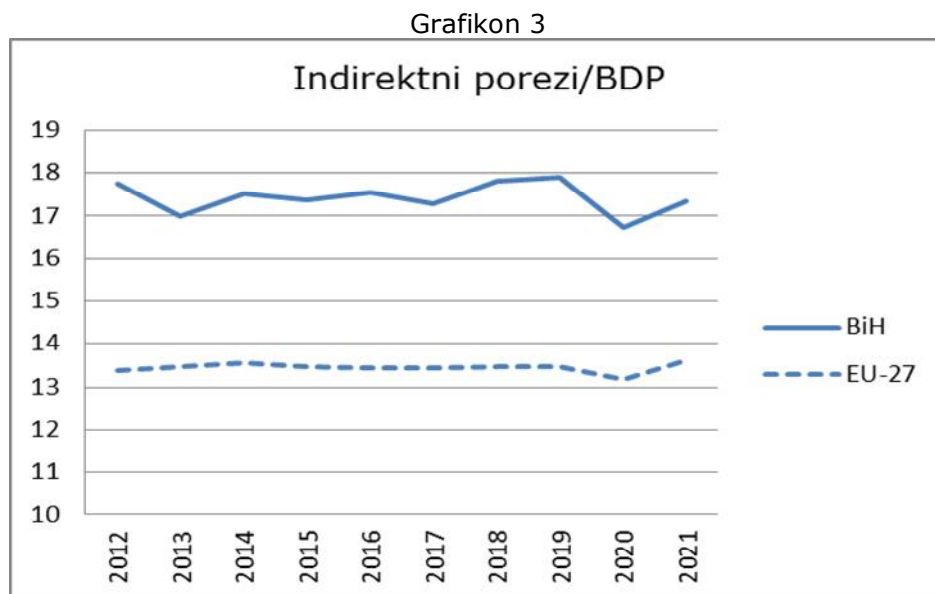
Na osnovu projekcija OMA iz oktobra 2022. godine na Grafikonu 2 (isprekidane linije) su prikazana očekivana kretanja udjela indirektnih poreza u BDP-u i potrošnji u narednom periodu, dok su na osnovu projekcija DEP-a iz septembra 2022. godine prikazane projekcije udjela potrošnje u BDP-u. Za 2022. g. se projektuje dalji rast udjela prihoda od indirektnih poreza na 17,8%, a nakon toga trend pada učešća u periodu 2023.-2025. godine. Za 2022. godinu se projektuje rast indirektnih poreza u potrošnji na 20,5%, a nakon toga, u periodu 2023.-2025. godine, stagnacija na nivou oko 20,2%-20,3%. Projekcije učešća potrošnje u BDP-u ukazuju na blagi rast u 2022. godini (+0,8 p.p.), nakon čega se očekuje trend pada.

Izvor: Prezentacija autora na osnovu podataka UIO i BHAS i projekcija OMA

U OECD-ovoj analizi iz 2020. godine⁷ udio poreza na potrošnju u BDP-u je razložen na proizvod udjela poreza na potrošnju u izdacima na potrošnju (što je ustvari jedna od starih formula⁸ za izračun implicitne porezne stope na potrošnju ili ITRC) i udjela izdataka na potrošnju u BDP-u. U pomenutoj analizi, u izračunu ITRC, potrošnja obuhvata privatnu i ukupnu vladinu finalnu potrošnju. Komponenta ITRC ukazuje na efekte promjene potrošnje, odnosno porezne osnovice, kao i na efekte promjene poreznih stopa i stepena poštivanja propisa. Druga komponenta jednakosti - udio potrošnje u BDP-u, odnosi se na efekte promjene BDP-a i njegovih komponenti.⁹ Prema izračunu po nevedenoj formuli, **za trend pada prihoda od indirektnih poreza u BDP-u u BiH odgovoran je pad udjela potrošnje u BDP-u.** To ne znači da je došlo do pada potrošnje u apsolutnim iznosima, nego da je stopa rasta BDP-a bila veća od stope rasta komponente potrošnje. Ukupna potrošnja je u apsolutnim iznosima rasla u svim godinama analiziranog perioda 2008-2021, sa izuzecima u kriznim godinama: 2009. i 2020. Kako je već navedeno, u 2021. godini je ukupna finalna potrošnja bila za 25,4% viša nego u 2008. godini. Udio ukupne potrošnje u BDP-u je u istom periodu opao za visokih 14,7 p.p.

2. Komponente udjela indirektnih poreza u BDP-u u EU-27 i BiH

U Grafikonu 3. predstavljeno je poređenje kretanja udjela indirektnih poreza u BDP-u za EU-27 i BiH, dok je u Grafikonu 4. predstavljeno poređenje komponenti.

Izvor: Podaci za EU-27 preuzeti iz baze podataka Eurostat za sektor „General government“ (novembar 2022), Tabela „Taxes on production and imports“, dok se podaci za BiH odnose na kalkulaciju autora na osnovu podataka UIO i BHAS

Iz Grafikona 3. i 4. se može zaključiti da je udio indirektnih poreza u BDP-u na dosta višem nivou u BiH u odnosu na EU-27, te da je za to „odgovoran“ viši udio potrošnje u BDP-u, dok je udio

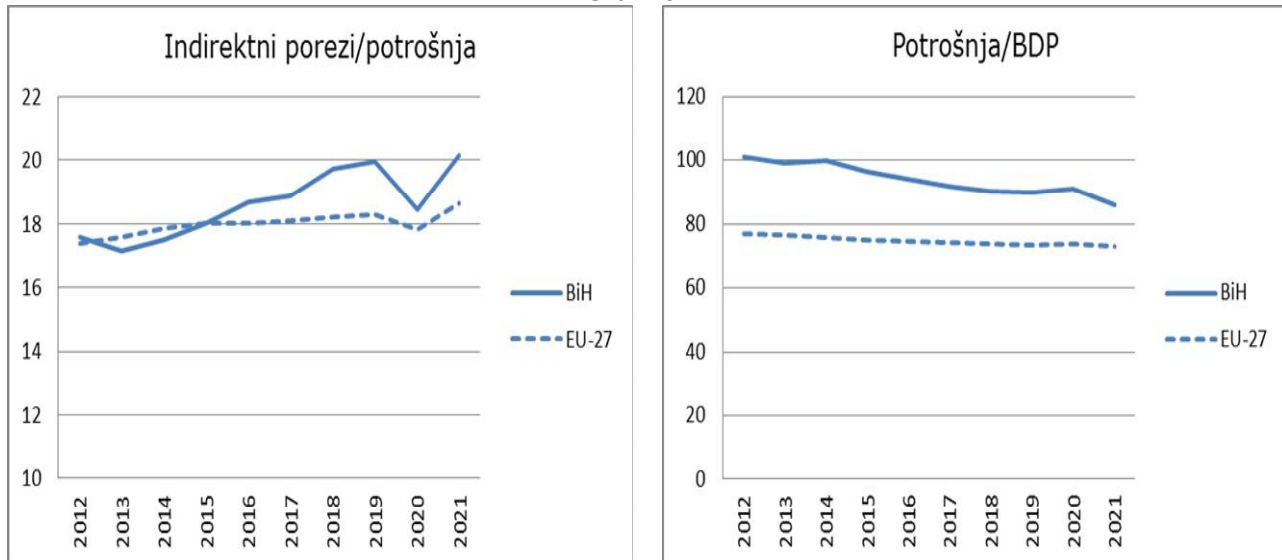
⁷ „What drives consumption tax revenues? Disentangling policy and macroeconomic drivers“; H. Simon, M. Harding, OECD, 2020.

⁸ Definicija ITRC je više puta mijenjana, a zadnji put je ažurirana u izdanju iz 2021. godine izvještaja Evropske komisije („Taxation Trends in the European Union“ Directorate-General for Taxation and Customs Union, European Commission, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021., str. 268.) Prema navedenoj definiciji formula za Implicitnu poresku stopu na potrošnju (ESA 2010) glasi: $ITRC = \text{Porezi na potrošnju} / (1)+(2)+(3)+(4)+(5)$ gdje je (1) P31_S.14dom: Izdaci domaćinstava određene ekonomske teritorije na krajnju potrošnju, domaći koncept; (2) P2_S13: Intermedijarna potrošnja opće vlade; (3) P2_S15: Intermedijarna potrošnja neprofitnih institucija koje usluge pružaju domaćinstvima; (4) D632_S13: Socijalni transferi u naturi opće vlade; (5) D632_S15: Socijalni transferi u naturi neprofitnih institucija koje usluge pružaju domaćinstvima

⁹ Više o metodologiji u Regoje A., „Dinamika poreza na potrošnju u BDP-u u BiH u periodu 2008-2020“; OMA Bilten 193-194. www.oma.uino.gov.ba.

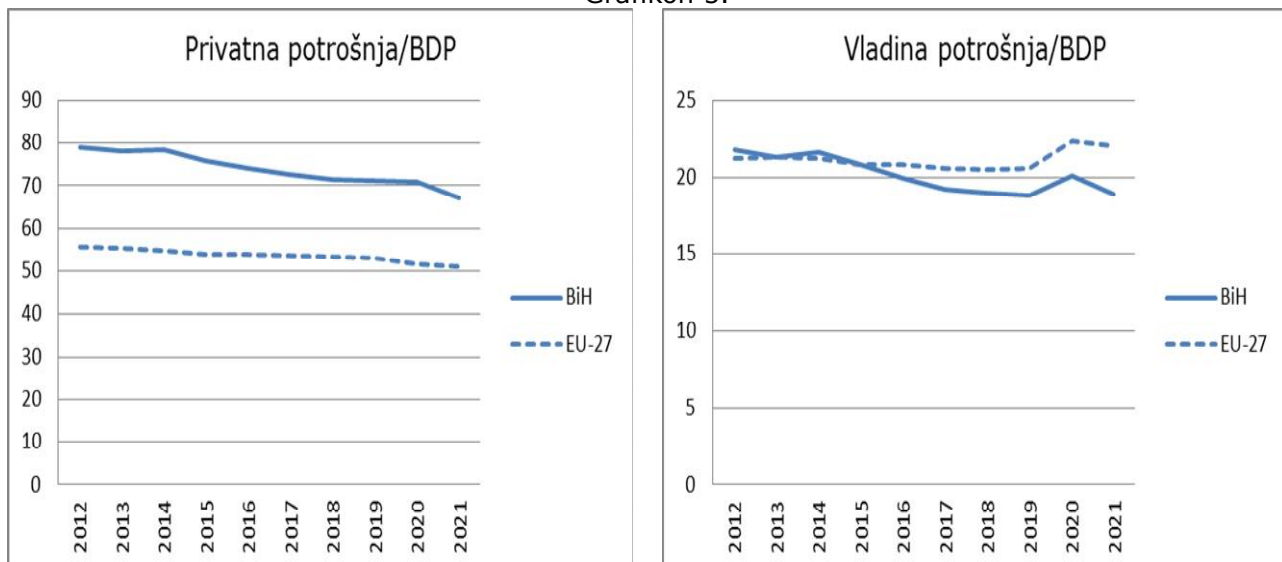
indirektnih poreza u potrošnji na približno jednakom nivou. Na Grafikonu 5. je predstavljeno poređenje udjela komponenti potrošnje u BDP-u za BiH i EU-27. Može se zaključiti da razlike u udjelima potrošnje u BDP-u potiču od razlika u udjelima privatne potrošnje, a ne vladine.

Grafikon 4.

Izvor: Podaci za EU-27 su kalkulacija autora na osnovu podataka iz baze Eurostat-a (Tabele: *Taxes on production and imports, Household and NPISH final consumption expenditure, Final consumption expenditure of general government* i *Gross domestic product at market prices*, podaci povučeni u novembru 2022), dok se podaci za BiH odnose na kalkulaciju autora na osnovu podataka UIO i BHAS

Grafikon 5.

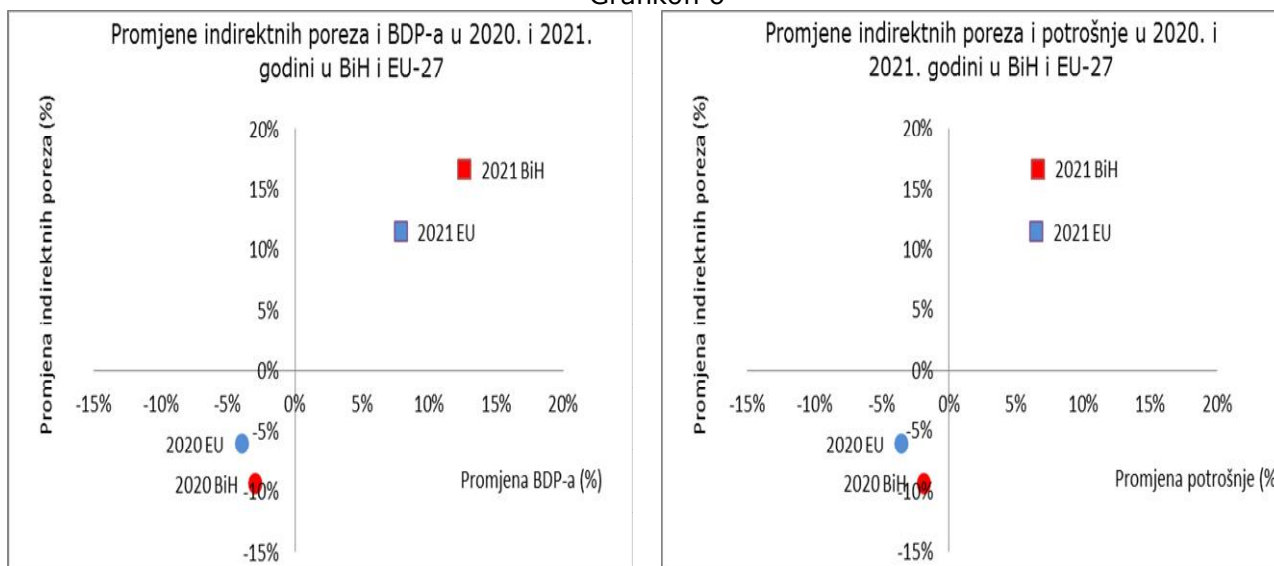
Izvor: Podaci za EU-27 su kalkulacija autora na osnovu podataka iz baze Eurostat-a (Tabele: *Household and NPISH final consumption expenditure, Final consumption expenditure of general government, Gross domestic product at market prices*, podaci povučeni u novembru 2022), dok se podaci za BiH odnose na kalkulaciju autora na osnovu podataka BHAS

3. Promjena udjela indirektnih poreza u 2021. godini u odnosu na prethodnu i pretkriznu (2019) godinu: BiH vs EU-27

Ako posmatramo Grafikon 6. možemo zaključiti da je pad indirektnih poreza u 2020. godini bio viši u BiH u odnosu na EU-27 (BiH: -9,3%; EU-27: -6,1%), uz manji pad BDP-a (BiH: -3,0%; EU-27: -4,0%), i manji pad potrošnje (BiH: -1,8%; EU-27: -3,5%). U 2021. godini je rast indirektnih poreza u BiH bio viši nego u EU-27 (BiH: 16,7%; EU-27: 11,5%), uz viši rast BDP-a (BiH: 12,6%; EU-27: 7,9%) i približno jednak rast potrošnje (BiH: 6,7%; EU-27: 6,5%).

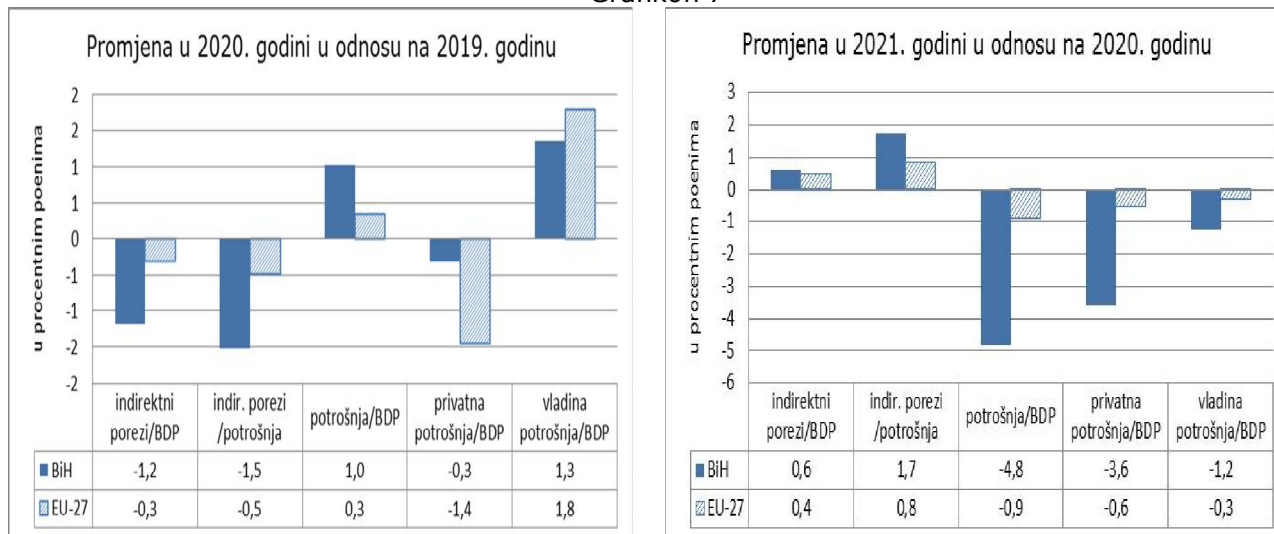
Grafikon 6

Izvor: Parametri za EU-27 su kalkulacija autora na osnovu podataka iz baze Eurostat-a (podaci za sektor „General government“ povučeni u novembru 2022). Parametri za BiH su kalkulacija autora na osnovu podataka UIO i BHAS.

U analizi iz Biltena 199-200 zaključeno je da je pad indirektnih poreza u BDP-u BiH u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu (-1,2 p.p.) bio viši nego u EU-27 (-0,3 p.p.) zbog višeg pada udjela indirektnih poreza u potrošnji, uprkos višem rastu udjela potrošnje u BDP-u u BiH (Grafikon 7, lijevo).

Grafikon 7

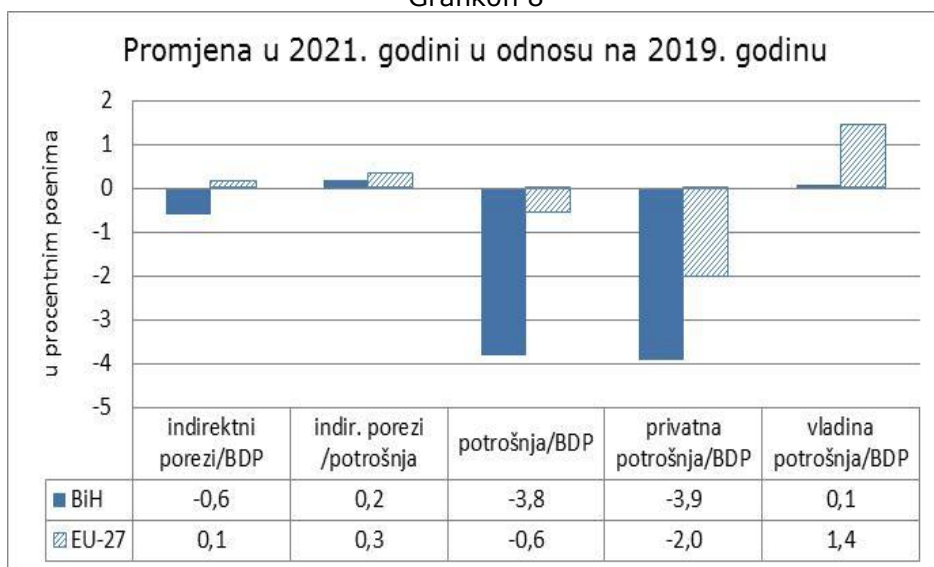
Izvor: Parametri za EU-27 su kalkulacija autora na osnovu podataka iz baze Eurostat-a (Tabele: *Taxes on production and imports* za sektor „General government“, *Household and NPISH final consumption expenditure*, *Final consumption expenditure of general government* i *Gross domestic product at market prices*; podaci povučeni u novembru 2022). Parametri za BiH su kalkulacija autora na osnovu podataka UIO i BHAS.

Udio indirektnih poreza u BDP-u u EU-27 u 2021. godini porastao je za 0,4 p.p. u odnosu na prethodnu godinu (sa 13,2% na 13,6%; Grafikon 3 i Grafikon 7, desno). Navedeni rast je manji u poređenju sa ostvarenim rastom tog udjela u BiH (0,6 p.p.). Rast udjela indirektnih poreza u potrošnji u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu je bio manji u EU-27 u odnosu na BiH (0,8 p.p. u EU-27; 1,7 p.p. u BiH). Udio ukupne potrošnje u BDP-u je opadao u oba slučaja. U slučaju EU-27 je udio ukupne potrošnje u BDP-u opao za 0,9 p.p., a u BiH za 4,8 p.p. Pad ukupne potrošnje u EU je kumulativni efekat pada udjela privatne potrošnje u BDP-u (0,6 p.p.) i pada udjela vladine potrošnje (0,3 p.p.). U slučaju BiH su obje komponente udjela potrošnje u BDP-u takođe opale, privatna za 3,6 i vladina za 1,2 p.p. Iz svega navedenog se može zaključiti da je **rast indirektnih poreza u BDP-u BiH u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu bio nešto viši nego u EU-27 zbog višeg rasta udjela indirektnih poreza u potrošnji, uprkos dosta višem padu udjela potrošnje u BDP-u u BiH.**

Prema podacima BHAS, izdaci za krajnju potrošnju u BiH porasli su za 6,7% u 2021. godini u odnosu na prethodnu. Pad učešća potrošnje u BDP-u nastupio je zbog toga jer je BDP rastao (12,6%) brže od potrošnje. U istoj godini su ostale rashodovne kategorije BDP-a zabilježile izrazito visoke stope rasta i to: bruto investicije 26,8%, izvoz roba i usluga 38,9%, te uvoz roba i usluga 26,7%.¹⁰

Kada sumiramo podatke sa lijeve i desne strane Grafikona 7. dobićemo izračun prikazan u Grafikonu 8, odnosno promjene u periodu 2019-2021. godina. Promjene učešća indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na prethodnu 2019. godinu išle su u suprotnim smjerovima u BiH i EU-27. U BiH je taj udio opao za 0,6 p.p., dok je u EU blago porastao za 0,1 p.p. U istom periodu je udio indirektnih poreza u potrošnji porastao u oba slučaja, kod BiH za 0,2 p.p., a kod EU-27 za 0,3 p.p. Udio potrošnje u BDP-u je opao, u slučaju BiH za 3,8 p.p. (kao posljedica pada udjela privatne potrošnje), a kod EU-27 za 0,6 p.p. (kao kumulativni rezultat pada udjela privatne i rasta udjela vladine potrošnje).

Grafikon 8

Izvor: Baza Eurostat (kao u Grafikonu 8) za parametre EU-27;
Parametri za BiH su kalkulacija autora na osnovu podataka UIO i BHAS.

Prema podacima BHAS, izdaci za krajnju potrošnju u BiH porasli su za 4,7% u periodu od 2019. do 2021. godine. Gore pomenuti pad učešća potrošnje u BDP-u nastupio je zbog toga jer je BDP

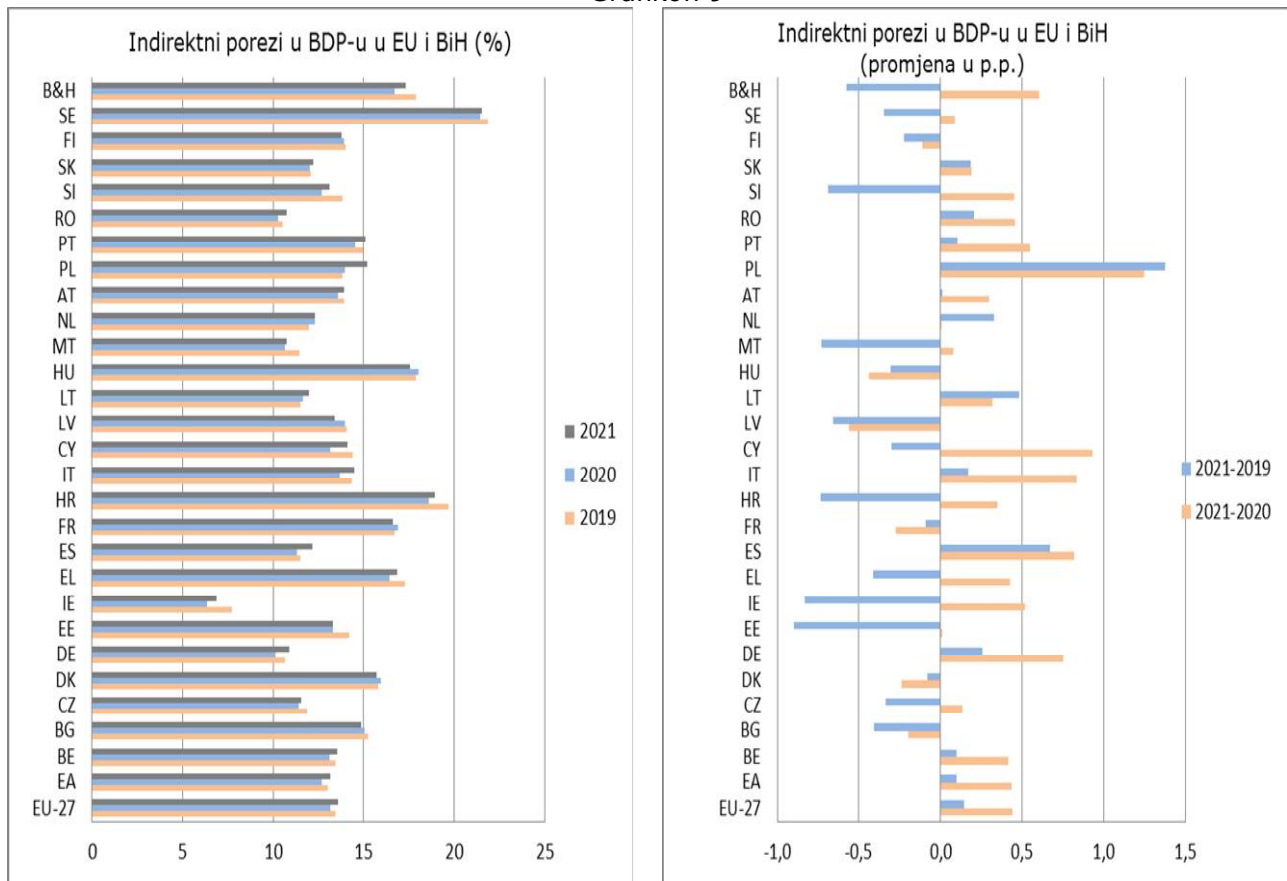
¹⁰ Bruto domaći proizvod za Bosnu i Hercegovinu 2021. Rashodni pristup, prvi rezultati 30.09.2022.; Agencija za statistiku BiH

rastao brže (9,3%) od potrošnje u navedenom periodu. U istom periodu su bruto investicije rasle za 14,5%, izvoz roba i usluga za 15,0% a uvoz roba i usluga za 8,2%.¹¹

4. Promjena udjela indirektnih poreza u BDP-u 2021. godini: BiH vs pojedine članice EU

Grafikon 9. prikazuje udio indirektnih poreza u BDP-u u 2019., 2020. i 2021. godini (lijevo), te promjene istog pokazatelja u periodima 2020-2021 i 2019-2021 (desno).

Grafikon 9

Izvor: Parametri za EU-27¹² su kalkulacija autora na osnovu podataka iz baze Eurostat-a (Tabele: Taxes on production and imports za sektor „General government“, i Gross domestic product at market prices; podaci povučeni u novembru 2022). Parametri za BiH su kalkulacija autora na osnovu podataka UIO i BHAS.

¹¹ Ibid.

¹² Legenda za grafikone 9, 10 i 11: AT-Austrija, BE-Belgija, BG-Bugarska, CZ-Češka, CY-Kipar, DE-Njemačka, DK-Danska, EE-Estonija, EL-Grčka, ES-Španija, FI-Finska, FR-Francuska, HR-Hrvatska, HU-Mađarska, IE-Irska, IT-Italija, LV-Latvija, LT-Litvanija, LU-Luksemburg, MT-Malta, NL-Holandija, PL-Poljska, PT-Portugal, RO-Rumunija, SE-Švedska, SI-Slovenija, SK-Slovačka.

4.1. Udio indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini

Kao što je već napomenuto, udio indirektnih poreza u BDP-u u EU-27 u 2021. iznosio je 13,6%. Članice sa najnižim udjelom bile su Irska (6,9%), Rumunija (10,7%) i Malta (10,8%). Sa druge strane, članice sa najvišim udjelom indirektnih poreza u BDP-u bile su Švedska (21,5%), Hrvatska (18,9%) i Mađarska (17,6%). Te tri članice su ujedno i zemlje koje su imale viši udio indirektnih poreza u BDP-u od BiH (17,3%) (Grafikon 9, lijevo).¹³ Podaci o indirektnim porezima za Luksemburg nisu dostupni u bazi podataka Eurostat nakon 2018. godine.

4.2. Promjena udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu 2020. godinu

Promjena udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu bila je dosta različita po članicama EU-27. Pad udjela indirektnih poreza u BDP-u zabilježilo je šest članica: Letonija (-0,6 p.p.), Mađarska (-0,4 p.p.), Francuska (-0,3 p.p.), Danska (-0,2 p.p.), Bugarska (-0,2 p.p.) i Finska (-0,1 p.p.). Dvije članice imale su stagnaciju udjela indirektnih poreza u BDP-u (Estonija i Holandija), a sve ostale za koje su dostupni podaci¹⁴ su zabilježile rast. Članice koje su zabilježile najveći rast udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu bile su Poljska (+1,2 p.p.), Kipar (+0,9 p.p.), Španija (+0,8 p.p.), Italija (+0,8 p.p.) i Njemačka (0,7 p.p.). Tih pet članica su ujedno i zemlje koje su ostvarile viši rast udjela indirektnih poreza u BDP-u u poređenju sa ostvarenim rastom tog udjela u BiH (0,6 p.p.) u 2021. godini (Grafikon 9, desno).

4.3. Promjena udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu 2019. godinu

Već je napomenuto da je promjena udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na 2019. godinu u EU-27 iznosila +0,1 p.p. U odnosu na navedenu pretkriznu godinu, od 26 članica EU za koje su dostupni podaci, petnaest ih je zabilježilo pad, jedna stagnaciju a ostale članice rast udjela indirektnih poreza u BDP-u. Estonija je ostvarila najveći pad (-0,9 p.p.) a Poljska najviši rast (+1,4 p.p.) udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na 2019. godinu. U slučaju BiH je udio indirektnih poreza u BDP-u opao za 0,6 p.p. u navedenom periodu (Grafikon 9, desno).

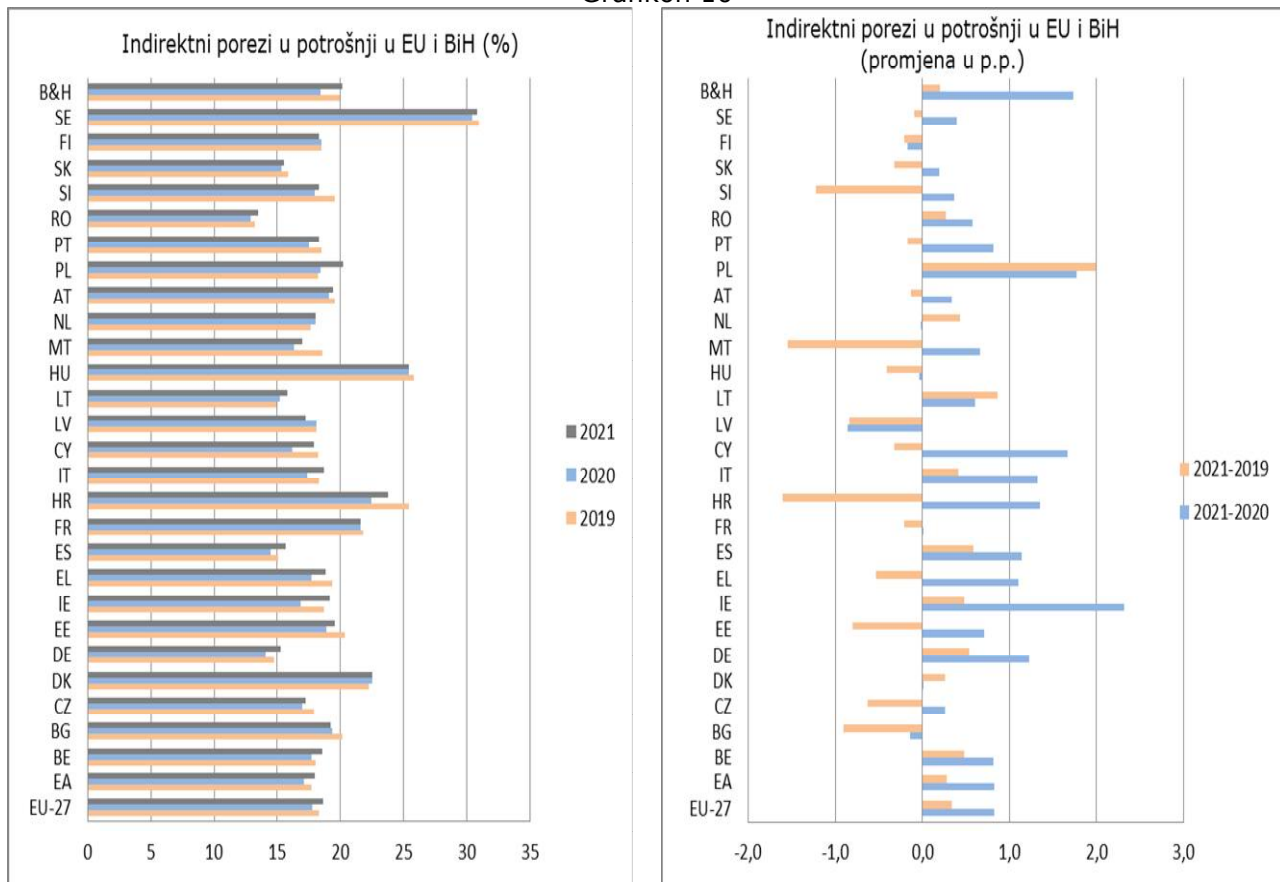
5. Promjena udjela indirektnih poreza u potrošnji u 2021. g: BiH vs pojedine članice EU

Grafikon 10. prikazuje udio indirektnih poreza u potrošnji u 2019., 2020. i 2021. godini (lijevo), te promjene istog pokazatelja u periodima 2020-2021 i 2019-2021.

¹³ Radi se o podacima za sektor 'General government'.

¹⁴ Nedostaju podaci za Luksemburg.

Grafikon 10

Izvor: Parametri za EU-27 su kalkulacija autora na osnovu podataka iz baze Eurostat-a (Tabele: Taxes on production and imports za sektor „General government“, Household and NPISH final consumption expenditure, Final consumption expenditure of general government; podaci povučeni u novembru 2022). Parametri za BiH su kalkulacija autora na osnovu podataka UIO i BHAS.

5.1. Udio indirektnih poreza u potrošnji u 2021. godini

Udio indirektnih poreza u potrošnji u EU-27 u 2021. iznosio je 18,6%, dok je u BiH iznosio 20,1%. Članice EU sa najnižim udjelom indirektnih poreza u potrošnji bile su Rumunija (13,5%), Njemačka (15,3%) i Slovačka (15,5%), dok su članice sa najvišim udjelom bile Švedska (30,8%), Mađarska (25,4%) i Hrvatska (23,8%). Na osnovu podataka iz Grafikona 10. (lijevo) možemo vidjeti da je šest članica EU-27 imalo viši udio indirektnih poreza u potrošnji od BiH u 2021. godini.

5.2. Promjena udjela indirektnih poreza u potrošnji u 2021. godini u odnosu 2020. godinu

Tri članice EU-27 zabilježile su pad udjela indirektnih poreza u potrošnji u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu i to: Letonija (-0,9 p.p.), Finska (-0,2 p.p.) i Bugarska (-0,1 p.p.). Četiri članice imale su stagnaciju ovog udjela (Holandija, Francuska, Danska i Mađarska), a sve ostale članice (za koje su dostupni podaci) rast (Grafikon 10, desno). U odnosu na BiH gdje je ostvaren rast udjela indirektnih poreza u potrošnji od 1,7 p.p. u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu, samo dvije članice EU imale su veći rast i to: Irska (2,3 p.p.) i Poljska (1,8 p.p.).

Pošto se preko 50% prihoda od indirektnih poreza opće vlade EU-27 odnosi na PDV¹⁵, izvršen je izračun promjene udjela ove komponente prihoda u ukupnoj potrošnji. Treba prvo napomenuti da u posmatranom periodu članice EU nisu mijenjale standardnu PDV stopu. Prosječna stopa PDV-a (neponderirani prosjek) za EU-27 je stabilna na nivou 21,5 od 2016. godine.¹⁶ Udio prihoda od PDV-a u potrošnji za nivo EU-27 je porastao za 0,8 p.p. u periodu 2020-2021, dok je u BiH porastao za 1,3 p.p.

5.3. Promjena udjela indirektnih poreza u potrošnji u 2021. godini u odnosu 2019. godinu

Šesnaest članica EU-27 zabilježile su pad udjela indirektnih poreza u potrošnji u 2021. godini u odnosu na 2019. godinu (najveći pad zabilježen je u Hrvatskoj: -1,6 p.p.), a deset članica rast (najveći rast zabilježen je u Poljskoj: 2,0 p.p.). Kako je već napomenuto, u navedenom periodu BiH je zabilježila blagi rast ovog udjela od 0,2 p.p.

Udio prihoda od PDV-a u potrošnji za nivo EU-27 je porastao za 0,5 p.p. u periodu 2019-2021, dok je u BiH porastao za 0,6 p.p. u istom periodu.

6. Promjena udjela potrošnje u BDP-u u 2021. godini: BiH vs pojedine članice EU

Grafikon 11. prikazuje udio potrošnje u BDP-u u 2019., 2020. i 2021. godini (lijevo), te promjene istog pokazatelja u periodima 2020-2021 i 2019-2021.

6.1. Udio potrošnje u BDP-u u 2021. godini

Iako ima dugoročni opadajući trend (Grafikon 4, desno), udio ukupne potrošnje u BDP-u u 2021. godini bio je dosta viši u BiH (86%) nego što je iznosio prosjek EU-27 (73%). Na osnovu podataka iz Grafikona 11 (lijevo) možemo zaključiti da je jedino Grčka imala viši udio potrošnje u BDP-u (89,6%) od BiH u 2021. godini. Najniži udio ovog pokazatelja zabilježen je u Irskoj (35,9%) i Luksemburgu (47,7%).

6.2. Promjena udjela potrošnje u BDP-u u 2021. godini u odnosu 2020. godinu

Promjena udjela potrošnje u BDP-u u 2021. godini u odnosu 2020. godinu bila je uglavnom negativna i viša u BiH (-4,8 p.p.) nego u svakoj članici EU-27 (Grafikon 11, desno). Hrvatska i Grčka zabilježile su najviše negativne promjene udjela potrošnje u BDP-u u 2021. godini u odnosu 2020. godinu (po -3,2 p.p.). Jedna članica EU-27 imala je stagnaciju ovog pokazatelja, a šest članica rast (Slovenija, Letonija, Slovačka, Austrija, Finska i Holandija).

6.3. Promjena udjela potrošnje u BDP-u u 2021. godini u odnosu 2019. godinu

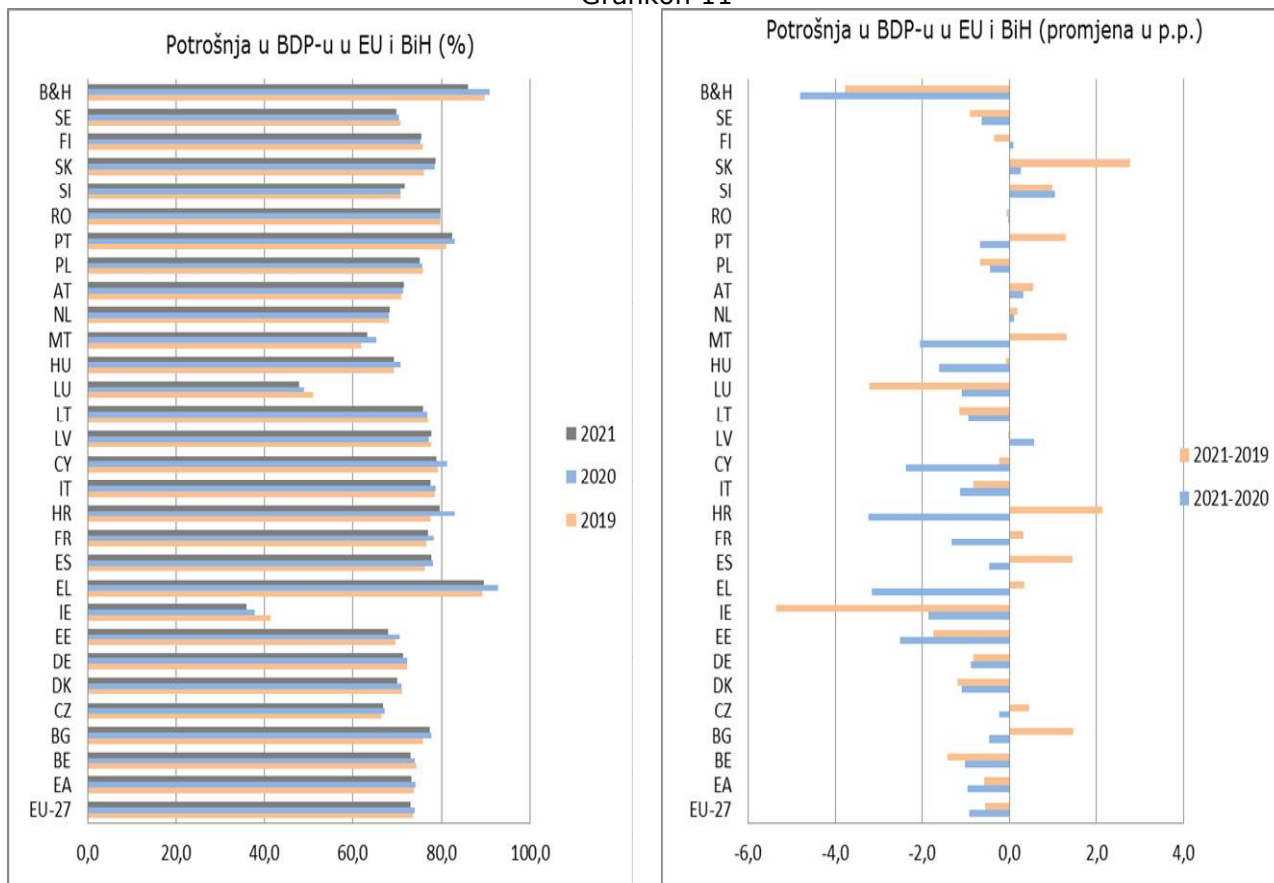
U odnosu na pretkriznu 2019. godinu, četrnaest članica zabilježilo je pad udjela potrošnje u BDP-u, jedna članica stagnaciju, a ostalih dvanaest članica rast udjela potrošnje u BDP-u u 2021. godini. U odnosu na istu godinu, u 2021. godini je BiH zabilježila pad udjela potrošnje u BDP-u od

¹⁵ U 2021. godini se 54,6% prihoda od indirektnih poreza odnosi na PDV (izračun autora na osnovu podataka iz baze Eurostat)

¹⁶ Izvor: Taxation Trends in the European Union, 2022 edition, Directorate-General for Taxation and Customs Union, European Commission, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022., str.36

3,8 p.p. Od svih članica EU-27, jedino je Irska zabilježila viši pad ovog pokazatelja od BiH u posmatranom periodu (Grafikon 11, desno).

Grafikon 11

Izvor: Parametri za EU-27 su kalkulacija autora na osnovu podataka iz baze Eurostat-a (Tabele: Household and NPISH final consumption expenditure, Final consumption expenditure of general government i Gross domestic product at market prices; podaci povučeni u novembru 2022). Parametri za BiH su kalkulacija autora na osnovu podataka UIO i BHAS.

7. Komparacija promjena udjela indirektnih poreza u BDP-u za BiH i članice EU-27 razložene na komponente

Kalkulacija autora za članice EU i BiH prikazana na desnim stranama grafikona 9-11 sumirana je u Tabeli 1. Na osnovu podataka iz Tabele 1. mogu se izvući zaključci o tome kako su promjene u parametrima 'udjela indirektnih poreza u potrošnji' i 'potrošnje u BDP-u' doprinijele promjenama udjela indirektnih poreza u BDP-u.

Primjera radi, iz tabele se vidi da je Poljska, članica koja je ostvarila najviši rast udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na prethodnu (+1,2 p.p.), taj rast ostvarila zahvaljujući rastu udjela indirektnih poreza u potrošnji od 1,8 p.p. i padu udjela potrošnje u BDP-u od 0,5 p.p. Promjene za nivo EU-27 (prosjeak) i BiH već su opisane u Poglavlju 3. ovog priloga.

Tabela 1. Promjene udjela indirektnih poreza u BDP-u razložene na komponente

	Promjena 2021-2020 (p.p.)			Promjena 2021-2019 (p.p.)		
	indirektni porezi u BDP-u	indirektni porezi u potrošnji	udio potrošnje u BDP-u	indirektni porezi u BDP-u	indirektni porezi u potrošnji	udio potrošnje u BDP-u
EU-27	0,4	0,8	-0,9	0,1	0,3	-0,6
BE	0,4	0,8	-1,0	0,1	0,5	-1,4
BG	-0,2	-0,1	-0,5	-0,4	-0,9	1,5
CZ	0,1	0,3	-0,2	-0,3	-0,6	0,4
DK	-0,2	0,0	-1,1	-0,1	0,3	-1,2
DE	0,7	1,2	-0,9	0,3	0,5	-0,8
EE	0,0	0,7	-2,5	-0,9	-0,8	-1,7
IE	0,5	2,3	-1,9	-0,8	0,5	-5,4
EL	0,4	1,1	-3,2	-0,4	-0,5	0,3
ES	0,8	1,1	-0,5	0,7	0,6	1,4
FR	-0,3	0,0	-1,3	-0,1	-0,2	0,3
HR	0,3	1,3	-3,2	-0,7	-1,6	2,1
IT	0,8	1,3	-1,1	0,2	0,4	-0,8
CY	0,9	1,7	-2,4	-0,3	-0,3	-0,2
LV	-0,6	-0,9	0,6	-0,7	-0,8	0,0
LT	0,3	0,6	-0,9	0,5	0,9	-1,2
LU			-1,1			-3,2
HU	-0,4	0,0	-1,6	-0,3	-0,4	-0,1
MT	0,1	0,7	-2,1	-0,7	-1,5	1,3
NL	0,0	0,0	0,1	0,3	0,4	0,2
AT	0,3	0,3	0,3	0,0	-0,1	0,5
PL	1,2	1,8	-0,5	1,4	2,0	-0,7
PT	0,5	0,8	-0,7	0,1	-0,2	1,3
RO	0,5	0,6	0,0	0,2	0,3	-0,1
SI	0,5	0,4	1,0	-0,7	-1,2	1,0
SK	0,2	0,2	0,3	0,2	-0,3	2,8
FI	-0,1	-0,2	0,1	-0,2	-0,2	-0,3
SE	0,1	0,4	-0,6	-0,3	-0,1	-0,9
B&H	0,6	1,7	-4,8	-0,6	0,2	-3,8

Izvor: Parametri za EU-27 su kalkulacija autora na osnovu podataka iz baze Eurostat-a (podaci povučeni u novembru 2022). Parametri za BiH su kalkulacija autora na osnovu podataka UIO i BHAS.

7. Zaključci

- Udio indirektnih poreza u BDP-u je na dosta višem nivou u BiH u odnosu na EU-27, a za to „odgovoran“ viši udio potrošnje u BDP-u, dok je udio indirektnih poreza u potrošnji na približno jednakom nivou. Razlike u udjelima potrošnje u BDP-u potiču od razlika u udjelima privatne potrošnje u BDP-u.
- Rast indirektnih poreza u BDP-u BiH u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu (0,6 p.p.) bio nešto viši nego u EU-27 (0,4 p.p.) zbog višeg rasta udjela indirektnih poreza u potrošnji, uprkos dosta višem padu udjela potrošnje u BDP-u u BiH.
- Promjene učešća indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na pretkriznu 2019. godinu išle su u suprotnim smjerovima u BiH i EU-27. U BiH je taj udio opao za 0,6 p.p.,

dok je u EU blago porastao za 0,1 p.p. U istom periodu su u oba slučaja (EU i BiH) udjeli indirektnih poreza u potrošnji porasli, dok su udjeli potrošnje u BDP-u opali.

- iv. Promjena udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu bila je dosta različita po članicama EU-27. Pad udjela indirektnih poreza u BDP-u zabilježilo je šest članica, dvije članice imale su stagnaciju udjela indirektnih poreza u BDP-u, dok su ostale članice (za koje su dostupni podaci) zabilježile rast. Članice koje su zabilježile najveći rast udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na prethodnu godinu bile su Poljska, Kipar, Španija, Italija i Njemačka. Rast udjela indirektnih poreza u BDP-u kod svih tih pet članica bio je kumulativni rezultat rasta prihoda od indirektnih poreza u potrošnji i pada udjela potrošnje u BDP-u. Navedenih pet članica su ujedno i zemlje koje su ostvarile viši rast udjela indirektnih poreza u BDP-u u poređenju sa ostvarenim rastom tog udjela u BiH u 2021. godini. Sa druge strane Letonija, članica koja je ostvarila najviši pad udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na prethodnu, je takvo kretanje ostvarila radi pada udjela indirektnih poreza u potrošnji i rasta udjela potrošnje u BDP-u.
- v. Promjena udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na 2019. godinu bila je takođe dosta različita po članicama EU-27. Petnaest članica zabilježilo je pad udjela indirektnih poreza u BDP-u u navedenom periodu, jedna članica stagnaciju, a deset članica rast. Članice koje su zabilježile najveći rast udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na 2019. godinu bile su Poljska i Španija. Kod Poljske je rast djela indirektnih poreza u BDP-u u navedenom periodu bio kumulativni rezultat rasta prihoda od indirektnih poreza u potrošnji i pada udjela potrošnje u BDP-u, dok je kod Španije to bio rezultat rasta obje navedene komponente. Estonija je bila članica koja je ostvarila najviši pad udjela indirektnih poreza u BDP-u u 2021. godini u odnosu na 2019. godinu, a takvo kretanje je ostvarila radi pada obje komponente: udjela indirektnih poreza u potrošnji i udjela potrošnje u BDP-u.

Analiza raspodjele prihoda od indirektnih poreza za 2022. godinu – trendovi i struktura

(piše: Mirjana Popović, stručni savjetnik – makroekonomista)

Sažetak

Analiza raspodjele prihoda od indirektnih poreza za 2022. godinu nastavak je analiza objavljenih u prethodnim brojevima biltena Odjeljenja¹⁷. Analizom su predstavljani trendovi kretanja raspodjele prihoda od indirektnih poreza u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH) za period 2006-2022. godina¹⁸ prikazani na godišnjem nivou. Fokus analize je sistem raspodjele po vertikalnoj strukturi, a u skladu sa propisanom metodologijom i postupkom raspodjele.

Analizom su, u datom vremenskom periodu, obuhvaćena tri šoka: prvi u 2009. godini kao posljedica globalne ekonomsko-financijske krize i drugi u 2020. godini kao posljedica pojave pandemije Covid-19 koji su značajno uticali na smanjenje prihoda od indirektnih poreza za raspodjelu, dok je treći šok u 2022. godini, prouzrokovan galopirajućom inflacijom na globalnom nivou, za posljedicu imao značajno povećanje prihoda za raspodjelu.

Zbog velikog značaja posljedica drugog i trećeg šoka, fokus analize raspodjele prihoda od indirektnih poreza obuhvata vremenski period 2019-2022. godina, dok zbog dužine postojanja vremenske serije i trendova kretanja prihoda koji su predmet analize, ista takođe obuhvata uporedivost posljednjih sa prvim godišnjim podacima. U skladu s navedenim, analiziran je trend kretanja raspodjele prihoda od indirektnih poreza iz 2022. godine sa raspodjelom iz:

- 2021. godine (godina nakon pojave pandemije Covid-19)
- 2020. godine (godina koju je obilježila pojava pandemije Covid-19)
- 2019. godine (godina prije pojave pandemije Covid-19)
- 2006. godina (početna godina, te godina prije pojave prvog i drugog šoka)

Takođe, analizom je prikazana raspodjela prihoda od putarine za autoputeve kojom je obuhvaćen period 2009-2022. godina sa fokusom na raspodjelu ovih prihoda iz 2022. godine u odnosu na raspodjelu iz 2021, 2020, 2019. i 2017. godine koja predstavlja godinu prije izmjena zakonske regulative.

1. Trendovi u raspodjeli prihoda od indirektnih poreza u periodu 2006-2022. godina

1.1. Raspodjela prihoda od indirektnih poreza

1.1.1. Raspodjela bruto prihoda korisnicima

Bruto prihodi od indirektnih poreza su ukupno prikupljeni prihodi na jedinstvenom računu¹⁹ namijenjeni za povrate (koji imaju prioritet prilikom raspodjele), raspodjelu institucijama BiH, Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu. Ukupan iznos sredstava namijenjen za raspodjelu entitetima i Brčko Distriktu uključuje iznos namijenjen za financiranje vanjskog duga.

Grafikonom 1 prikazano je učešće u strukturi povrata u 2022. godini.

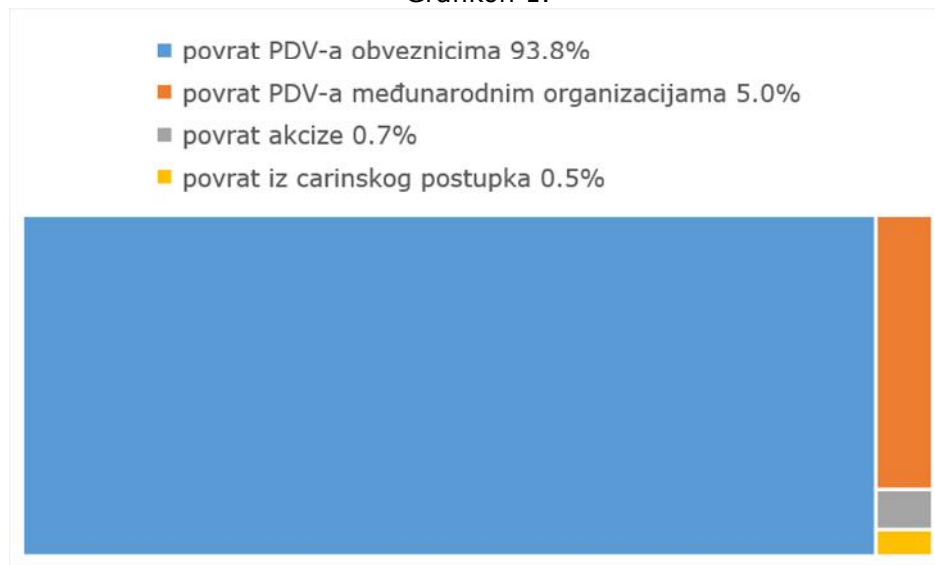
¹⁷ O sistemu raspodjele indirektnih poreza u BiH više u: Popović, M. (2019). "Analiza raspodjele prihoda od indirektnih poreza za period 2006-2018. godina - trendovi i struktura". OMA bilten br. 168/169

¹⁸ Izuzev analize prihoda od namjenske putarine koja se odnosi na period 2009-2022. godina

¹⁹ PDV, carine, akcize, putarina 0,15 KM

Grafikon 1.

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Najveće izdvajanje u strukturi povrata u 2022. godini od 98,8% odnosi se na ukupan povrat PDV-a, od čega se 93,8% odnosi na povrat PDV-a poreskim obveznicima koji prema svojim PDV prijavama ostvaruju pravo na povrat, dok se 5,0% odnosi na povrat PDV-a međunarodnim organizacijama. Znatno manje izdvajanje u ukupnom povratu od 0,7% odnosi se na povrat akcize, dok se izdvajanje od 0,5% odnosi na povrat po rješenjima iz carinskog postupka.

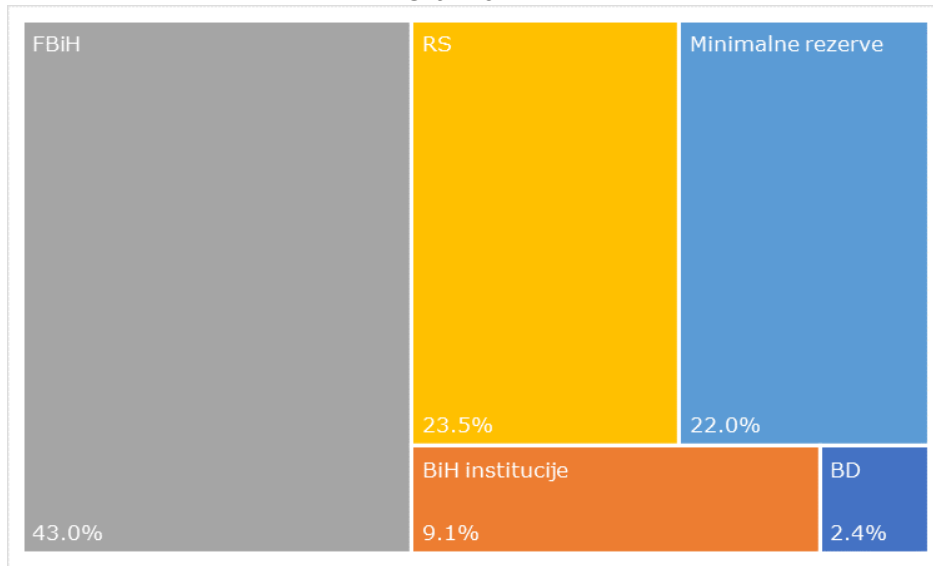
Nakon što se izvrše povrati, preostali iznos ukupno prikupljenih prihoda, umanjuje se za iznos namijenjen za minimalne rezerve, čije je učešće u ukupnim prihodima preostalim nakon izvršenog povrata u 2022. godini 22,0% (grafikon 2 i 3).

Nakon prihoda namijenjenih za minimalne rezerve, izdvaja se i doznačava pripadajući fiksni iznos prihoda namijenjenih za financiranje institucija BiH, a koji u 2022. godini obuhvata 9,1% ukupnog učešća u prihodima od indirektnih poreza (grafikon 2 i 3).

Preostali iznos nakon odbijanja iznosa za minimalne rezerve i iznosa koji pripada budžetu institucija BiH, predstavlja iznos za raspodjelu entitetima i Brčko Distriktu koji obuhvata iznos namijenjen za financiranje vanjskog duga (grafikon 2).

Grafikonom 2 prikazano je učešće u raspodjeli prihoda Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu uključujući iznos za financiranje vanjskog duga, kao i učešće u raspodjeli prihoda namijenjenih za minimalne rezerve i financiranje institucija BiH.

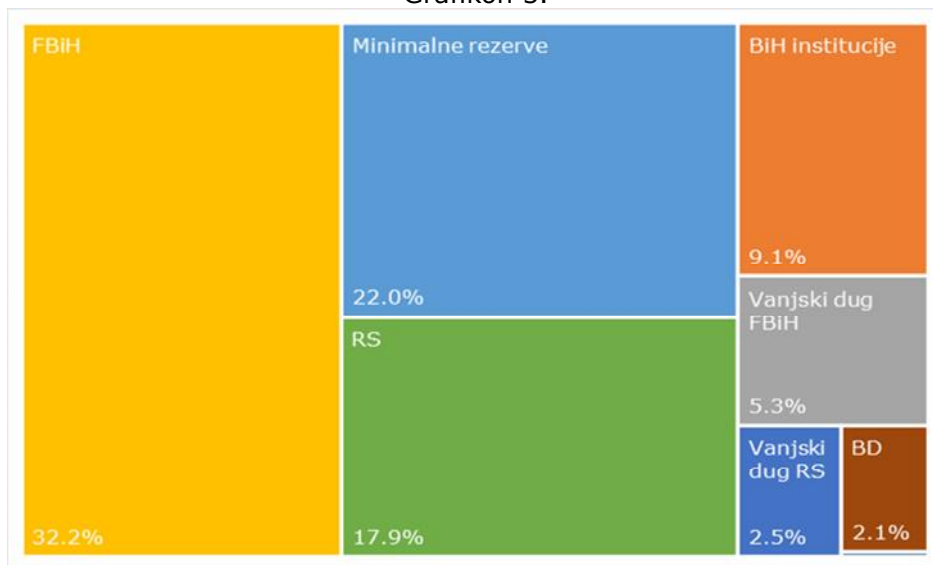
Grafikon 2.

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Grafikonom 3 prikazano je učešće u raspodjeli prihoda entitetima i Brčko Distriktu nakon izdvajanja dijela sredstava koji se odnosi na financiranje vanjskog duga, učešće u raspodjeli prihoda namijenjenih za financiranje vanjskog duga entiteta i Brčko Distrikta, te učešće u raspodjeli prihoda namijenjenih za minimalne rezerve i financiranje institucija BiH.

Grafikon 3.

Napomena: ■ Vanjski dug BD 0,1%

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

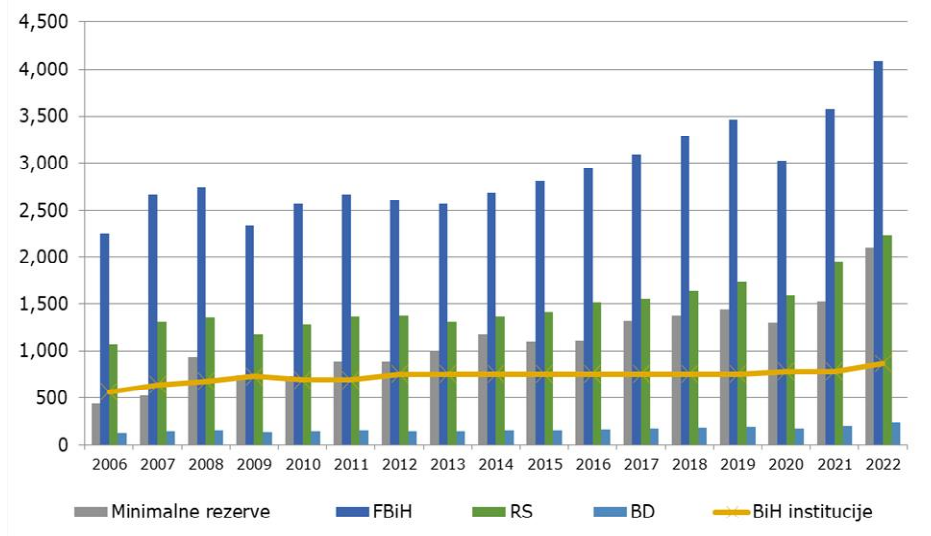
Raspodjela entitetima vrši se prema unaprijed utvrđenim koeficijentima raspodjele na kvartalnom nivou²⁰, dok je koeficijent za raspodjelu Brčko Distriktu fiksna²¹.

²⁰ Odnos sume krajnje potrošnje iskazane u PDV prijavama obveznika na teritoriji datog entiteta, odnosno datog korisnika prihoda i sume krajnje potrošnje iskazane u PDV prijavama na cijeloj teritoriji BiH.

²¹ S obzirom da predstavnik Brčko Distrikta ima status posmatrača u Upravnom odboru UIO, te glasanjem ne učestvuje u odlučivanju o raspodjeli prihoda od indirektnih poreza sa jedinstvenog računa, Visoki predstavnik je, štiteći fiskalnu

Grafikonom 4 prikazano je kretanje raspodjele prihoda od indirektnih poreza za period 2006-2022. godina, u milionima KM²².

Grafikon 4. Raspodjela prihoda od indirektnih poreza za period 2006-2022 (u mil. KM)

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U poređenju sa 2021. godinom, najveći rast u 2022. godini ostvario je iznos raspodjele namijenjen za minimalne rezerve 37,6%, dok je Republici Srpskoj raspoređeno 14,6% više, Federaciji BiH 14,3% više, te Brčko Distriktu 14,4% više ovih prihoda. S obzirom da je iznos namijenjen za financiranje institucija BiH na godišnjem nivou u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu povećan sa 780,0 miliona KM na 865,5 miliona KM, njegova raspodjela je veća za 11,0% u odnosu na prethodnu godinu.

Poredeći podatke iz 2022. godine sa podacima iz 2020. godine, za minimalne rezerve je raspoređeno 61,6% više prihoda od indirektnih poreza, dok je Republici Srpskoj raspoređeno 40,8%, Federaciji BiH 35,1%, te Brčko Distriktu 37,1% više prihoda. Kako je iznos namijenjen za financiranje institucija BiH u 2020. godini bio isti kao i u 2021. godini, tako je stopa porasta u raspodjeli ovih prihoda u 2022. godini u odnosu na 2020. godinu ista kao i u odnosu na 2021. godinu, 11,0%.

U poređenju sa godišnjim podacima prije nastanka šoka Covid-19, u 2022. godini je za minimalne rezerve raspoređeno 45,4% više prihoda u odnosu na 2019. godinu. U poređenju sa istim periodom, raspodjela prihoda Republici Srpskoj veća je 28,8%, Federaciji BiH 18,2%, te Brčko Distriktu 21,7%. S obzirom da je iznos raspodjele prihoda od indirektnih poreza namijenjen za financiranje institucija BiH u 2019. godini iznosio 750,0 miliona KM, raspoređeni iznos institucijama BiH u 2022. godini veći je za 15,4%.

U poređenju sa 2006. godinom, najveći rast u 2022. godini imao je iznos raspodjele namijenjen za minimalne rezerve koji je za 372,7% veći. Takođe, značajno je povećanje ukupne raspodjele entitetima i Brčko Distriktu u istom periodu. Iznos raspoređen Republici Srpskoj veći je za 108,9%, Federaciji BiH za 81,6%, Brčko Distriktu za 90,4%, dok je iznos raspodjele namijenjen za financiranje institucija BiH veći za 52,9%.

autonomiju koju je Brčko imalo prije reforme sistema indirektnog oporezivanja, odlukom od 01.06.2007. godine nametnuo fiksni koeficijent za Brčko Distrikt u visini od minimalno 3,55% ili najmanje 124 miliona KM godišnje u apsolutnom iznosu.

²² Iznos bruto prihoda isključuje prihode od namjenske putarine.

Tabelom 1 prikazano je učešće u raspodjeli prihoda od indirektnih poreza za period 2006-2022. godina.

Tabela 1.

u %	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Minimalne rezerve	10.0	10.0	15.9	14.5	13.5	15.3	15.4	17.3	19.1	17.6	17.1	19.2	19.0	19.0	18.9	19.0	22.0
BiH institucije	12.7	12.1	11.5	14.3	12.7	12.0	13.0	13.0	12.3	12.0	11.6	10.9	10.4	9.9	11.4	9.7	9.1
FBiH	50.6	50.5	46.8	45.9	47.5	46.4	45.2	44.5	43.9	45.2	45.6	44.9	45.4	45.7	44.1	44.5	43.0
RS	24.0	24.7	23.2	22.8	23.7	23.7	23.9	22.7	22.2	22.7	23.3	22.6	22.8	22.9	23.1	24.3	23.5
BD	2.7	2.7	2.6	2.5	2.6	2.6	2.5	2.5	2.4	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	2.4
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Tabelom 2 prikazana je razlika u učešću u raspodjeli prihoda u indirektnih poreza u p.p. za 2022. godinu u poređenju sa godinama koje su određene za poređenje u svrhu ove analize.

Tabela 2.

promjena u p.p.	Indeks (2022-2021)	Indeks (2022-2020)	Indeks (2022-2019)	Indeks (2022-2006)
Minimalne rezerve	3.1	3.1	3.0	12.1
BiH institucije	-0.6	-2.3	-0.8	-3.6
FBiH	-1.6	-1.2	-2.7	-7.6
RS	-0.8	0.3	0.6	-0.5
BD	-0.1	0.0	-0.1	-0.3

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U odnosu na 2021. godinu, u 2022. godini je smanjeno učešće institucija BiH (-0,6 p.p.), učešće Federacije BiH (-1,6 p.p.), učešće Republike Srpske (-0,8 p.p.) i učešće Brčko Distrikta (-0,1 p.p.), dok je učešće u raspodjeli namijenjeno za minimalne rezerve povećano (3,1 p.p.).

U poređenju sa 2020. godinom, u 2022. godini je manje učešće institucija BiH (-2,3) i učešće Federacije BiH (-1,2 p.p.), dok je učešće u raspodjeli namijenjeno za minimalne rezerve (3,1 p.p.) i učešće u raspodjeli Republike Srpske (0,3 p.p.) veće. Učešće u raspodjeli prihoda od indirektnih poreza Brčko Distrikta u posmatrane dvije godine je na istom nivou.

Razlika u raspodjeli po korisnicima prihoda od indirektnih poreza predstavljena tabelom 2 u 2022. godini u odnosu na 2019. godinu prikazuje povećano učešće u raspodjeli za minimalne rezerve (3,0 p.p.) i Republiku Srpsku (0,6 p.p.), te smanjeno učešće u raspodjeli institucija BiH (-0,8 p.p.), Federacije BiH (-2,7 p.p.) i Brčko Distrikta (-0,1 p.p.).

Na bazi učešća korisnika u raspodjeli prihoda od indirektnih poreza u 2022. godini, u odnosu na početni period, odnosno 2006. godinu, smanjeno je učešće u raspodjeli namijenjeno za financiranje institucija BiH (-3,6 p.p.), učešće Federacije BiH (-7,6 p.p.), Republike Srpske (-0,5 p.p.) i Brčko Distrikta (-0,3 p.p.), a u korist učešća u raspodjeli za minimalne rezerve koje je povećano (12,1 p.p.).

1.1.2. Raspodjela neto prihoda korisnicima

Preostali iznos nakon izdvojenog dijela sredstava namijenjenog za minimalne rezerve obuhvata iznos neto prihoda od indirektnih poreza koji je namijenjen za raspodjelu korisnicima – institucije BiH, Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko Distrikt²³.

²³ Uključujući vanjski dug Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta

Grafikonom 5 prikazani su ukupno raspoređeni neto prihodi od indirektnih poreza za period 2006-2022. godina, u milionima KM.

Grafikon 5. Raspodjela prihoda od indirektnih poreza za period 2006-2022 (u mil. KM)

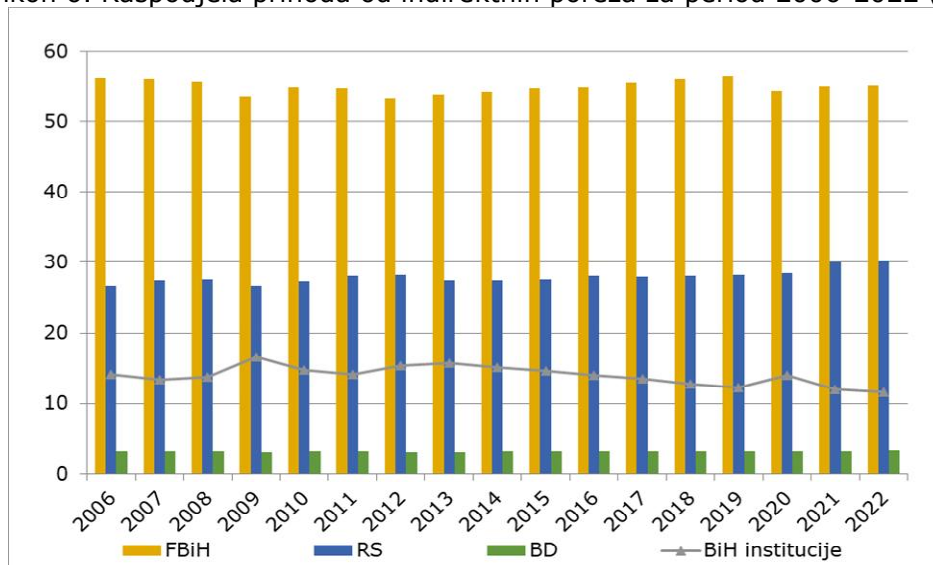
Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U posmatranom vremenskom periodu najveći negativan uticaj na raspodjelu prihoda od indirektnih poreza imala je pojava globalne ekonomsko-financijske krize koja se javlja 2008. godine u svijetu, te 2009. godine utiče na pad ukupnih neto prihoda od indirektnih poreza u BiH. Drugi šok u posmatranom vremenskom periodu prouzrokovan pojavom pandemije Covid-19, odnosno mjerama u borbi protiv širenja virusa, za posljedicu je imao značajan pad u raspodjeli prihoda korisnicima u 2020. godini. Globalna inflacija u 2022. godini dovela je do značajnog povećanja cijena, ubrzanja novčanih tokova, te značajnog povećanja prihoda od indirektnih poreza u zemlji namijenjenih za raspodjelu korisnicima. Tako je, iznos neto prihoda od indirektnih poreza raspoređen korisnicima u 2022. godini najveći u posmatranom vremenskom periodu, te je ukupna raspodjela ovih prihoda zabilježila istorijski maksimum na godišnjem nivou. Iznos ukupnih neto prihoda od indirektnih poreza namijenjen za raspodjelu korisnicima u 2022. godini je za 14,0% veći u odnosu na 2021. godinu, za 33,4% veći u odnosu na godinu pogođenu šokom Covid-19, 2020., za 21,0% veći u odnosu na 2019. godinu, te za 85,1% veći u odnosu na početnu posmatranu godinu, 2006.

Grafikonom 6 prikazano je učešće u raspodjeli neto prihoda od indirektnih poreza korisnicima - institucijama BiH, Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu²⁴, za period 2006-2022. godina. Grafikonom je prikazan fluktuacijski trend kretanja sa najvećim učešćem Federacije BiH u ukupnoj raspodjeli neto prihoda, nakon čega je značajno učešće Republike Srpske u raspodjeli, zatim institucija BiH i Brčko Distrikta.

²⁴ Uključujući vanjski dug Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta

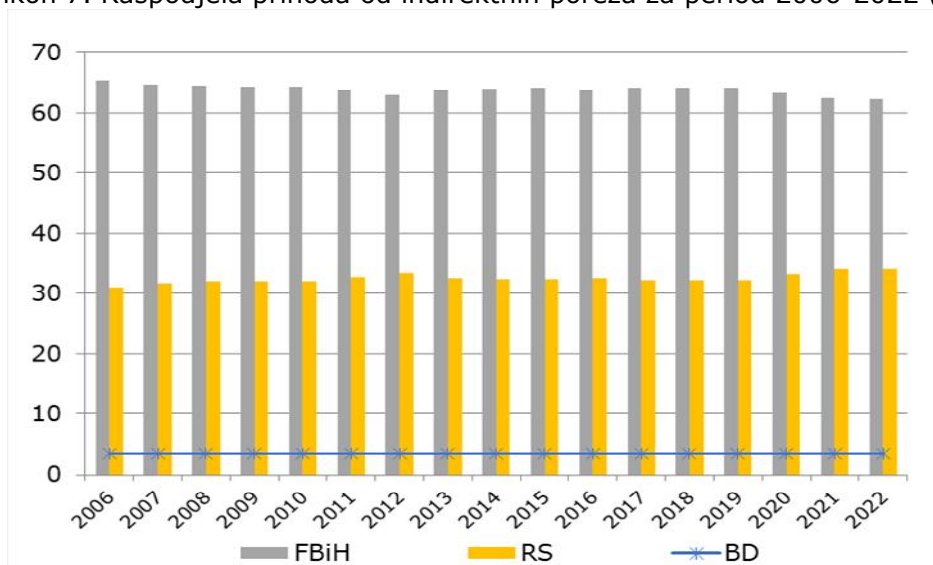
Grafikon 6. Raspodjela prihoda od indirektnih poreza za period 2006-2022 (u %)

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Grafikonom 7 prikazano je učešće u raspodjeli neto prihoda od indirektnih poreza entitetima i Brčko Distriktu²⁵ u periodu 2006-2022. godina nakon izdvajanja pripadajućeg dijela institucijama BiH.

Grafikon 7. Raspodjela prihoda od indirektnih poreza za period 2006-2022 (u %)

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Dinamika kretanja učešća entiteta u raspodjeli fluktuirala na osnovu koeficijenata za raspodjelu baziranih na krajnjoj potrošnji, dok je učešće Brčko Distrikta fiksno na osnovu definisanog koeficijenta za raspodjelu. U posmatranom periodu Federacija BiH je ostvarila najveće učešće u raspodjeli na godišnjem nivou u 2006. godini, a najmanje u 2022. godini u korist Republike Srpske.

²⁵ Uključujući vanjski dug Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta

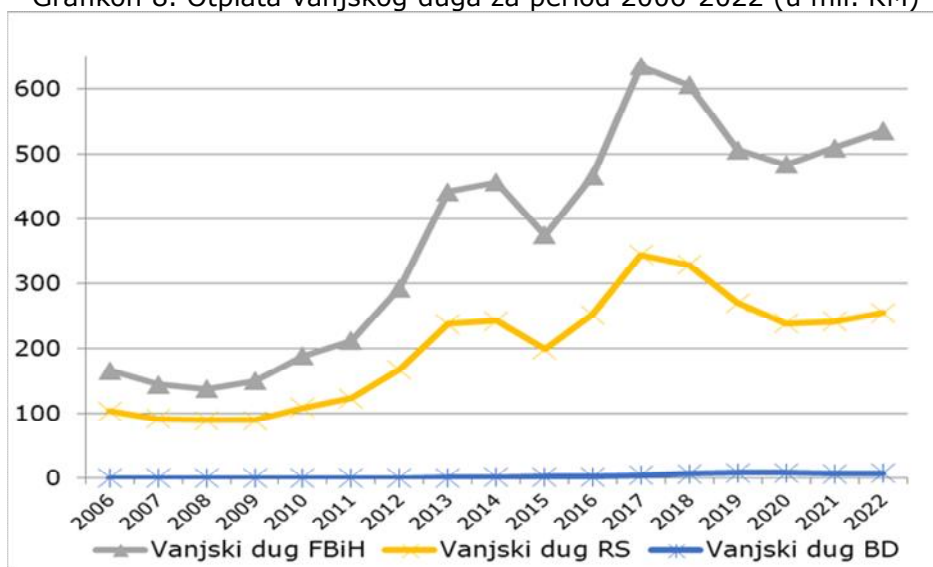
Ukoliko se uporedi godišnja raspodjela neto prihoda od indirektnih poreza iz 2022. godine sa godišnjom raspodjelom ovih prihoda iz 2021. godine, učešće Federacije BiH manje je 0,1 p.p. u korist Republike Srpske. Takođe, u 2022. godini koeficijent raspodjele Federaciji BiH manji je za 0,9 p.p. u odnosu na 2020. godinu, u odnosu na 2019. godinu manji je za 1,9 p.p., dok je u odnosu na 2006. godinu manji za 3,0 p.p. u korist Republike Srpske.

2. Vanjski dug

Nakon što se od ukupno prikupljenih bruto prihoda izdvoje pripadajuća sredstva namijenjena za minimalne rezerve, te nakon što se izdvoji pripadajući iznos za financiranje institucija BiH, prioritarno se, a prije raspodjele u budžete entiteta i Brčko Distrikta, izdvaja iznos za financiranje vanjskog duga. U skladu sa dinamikom dospelosti, iznos namijenjen za financiranje vanjskog duga se oduzima od ukupnih sredstava namijenjenih za raspodjelu entitetima i Brčko Distriktu. Iako je vanjski dug prema stranim kreditorima evidentiran kao obaveza BiH, on je obaveza entiteta i Brčko Distrikta, te se na osnovu toga iznos za njegovo financiranje ne raspodjeljuje u budžete entiteta i Brčko Distrikta²⁶.

Grafikonom 8 prikazano je kretanje raspodjele prihoda od indirektnih poreza namijenjenih za financiranje vanjskog duga u periodu 2006-2022. godina, u milionima KM.

Grafikon 8. Otplata vanjskog duga za period 2006-2022 (u mil. KM)

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Grafikonom je prikazan fluktuacijski trend kretanja otplate vanjskog duga entiteta, dok je trend kretanja otplate vanjskog duga Brčko Distrikta u blagom porastu u posljednjih nekoliko godina na godišnjem nivou. Najveća otplata vanjskog duga entiteta u posmatranom periodu na godišnjem nivou zabilježena je u 2017. godini, a u skladu sa ranije preuzetim međunarodnim obavezama i dinamikom otplate.

Tabelom 3 prikazano je učešće entiteta i Brčko Distrikta u ukupnim izdvajanjima za otplatu vanjskog duga za period 2006-2022. godina.

²⁶ Plan otplate i dinamika plaćanja određena je rasporedom Ministarstva financija i trezora BiH, dok proceduru plaćanja vrši Centralna banka kao fiskalni agent.

Tabela 3.

u %	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vanjski dug FBiH	61.6	61.1	60.7	62.6	63.4	63.1	63.4	64.9	65.2	65.0	64.7	64.5	64.3	64.5	66.2	67.2	67.1
Vanjski dug RS	38.4	38.9	39.3	37.4	36.6	36.8	36.5	34.9	34.6	34.5	34.9	35.0	34.9	34.4	32.6	31.9	31.9
Vanjski dug BD	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.5	0.4	0.5	0.8	1.1	1.2	0.9	1.0
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Tabelom 4 prikazana je razlika u učešću u ukupnim izdvajanjima za otplatu vanjskog duga za 2022. godinu u poređenju sa godinama koje su određene za poređenje u svrhu ove analize.

Tabela 4.

promjena u p.p.	Indeks (2022-2021)	Indeks (2022-2020)	Indeks (2022-2019)	Indeks (2022-2006)
Vanjski dug FBiH	-0.1	0.9	2.6	5.5
Vanjski dug RS	0.0	-0.7	-2.5	-6.4
Vanjski dug BD	0.0	-0.3	-0.1	1.0

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Učešće entiteta i Brčko Distrikta u izdvajanju prihoda od indirektnih poreza namijenjenih za financiranje vanjskog duga u 2022. godini srazmjerno je izdvajanju iz prethodne godine, 2021. U odnosu na 2020. godinu, učešće Federacije BiH u otplati vanjskog duga je veće (0,9 p.p.), dok je srazmjerno manje učešće Republike Srpske (-0,7 p.p.) i Brčko Distrikta (-0,3 p.p.). Takođe, u poređenju sa 2019. godinom, učešće Federacije BiH je veće (2,6 p.p.) dok je učešće Republike Srpske (-2,5 p.p.) i učešće Brčko Distrikta (-0,1 p.p.) u otplati vanjskog duga manje. Na bazi učešća u izdvajanju prihoda namijenjenih za otplatu vanjskog duga u 2022. godini u odnosu na početni period iz analize, odnosno 2006. godinu, učešće Federacije BiH (5,5 p.p.) i Brčko Distrikta (1,0 p.p.) je veće, dok je učešće Republike Srpske manje (-6,4 p.p.).

3. Prihodi od putarine za autoputeve

Prihodi od putarine se prikupljaju na poseban podračun u okviru jedinstvenog računa²⁷, a njihova raspodjela vrši se u skladu sa Zakonom o uplatama na jedinstveni račun i raspodjeli prihoda. Od ukupno naplaćenih prihoda, 10% ostaje na podračunu jedinstvenog računa i služi za poravnanje prihoda po utvrđivanju konačne metodologije raspodjele, dok se preostalih 90% dijeli između entiteta i Brčko Distrikta prema utvrđenim procentima - Federacija BiH 59%, Republika Srpska 39%, Brčko Distrikt 2%²⁸. Iznos putarine po litru derivata koji se prodaju na tržištu BiH je u periodu 01.07.2009-31.01.2018. godine iznosio 0,10 KM²⁹, dok u periodu 01.02.2018-31.12.2022. godine iznosi 0,25 KM³⁰.

Grafikonom 10 prikazan je iznos koji je prema propisanoj metodologiji, a u skladu sa važećim Odlukama, raspoređen u periodu 01.07.2009-31.12.2022. godina, u milionima KM.

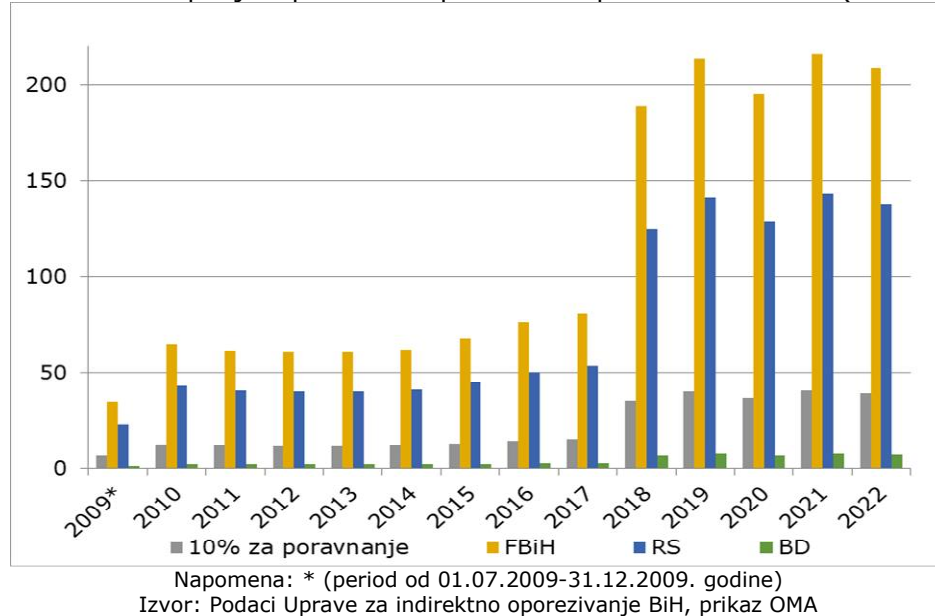
²⁷ Otvoren kod Centralne banke BiH

²⁸ U skladu sa Odlukom o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za autoputeve, „Službeni glasnik BiH“, br. 102/09 i Odlukom o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za izgradnju autoputeva i izgradnju i rekonstrukciju drugih puteva, „Službeni glasnik BiH“, br. 50/18

²⁹ Zakon o akcizama u BiH, „Službeni glasnik BiH“, br. 49/09

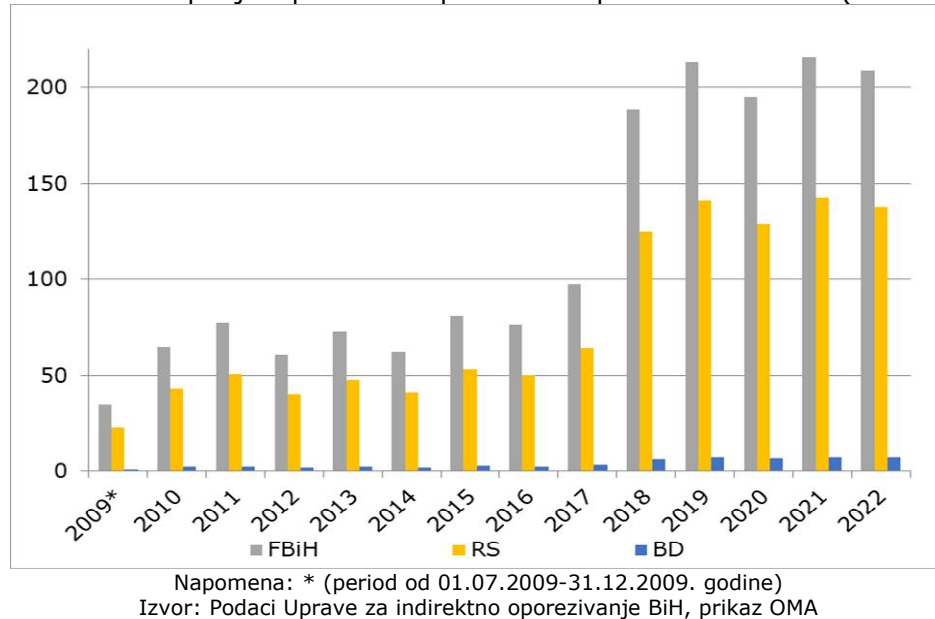
³⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama u BiH, „Službeni glasnik BiH“, br. 91/17

Grafikon 10. Raspodjela prihoda od putarine za period 2006-2022 (u mil. KM)

Iznos od 10% koji se prema važećim Odlukama zadržava na podračunu jedinstvenog računa i služi za poravnanje prihoda po utvrđivanju konačne metodologije raspodjele, akumulira se do donošenja Odluke Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za autoputeve koja su ostala na podračunu jedinstvenog računa. U skladu s tim, u posmatranom periodu³¹ je u 2011, 2013, 2015 i 2017. godini³² sa podračuna jedinstvenog računa izvršena raspodjela dijela akumuliranog iznosa namijenjenog za poravnanje. Grafikonom 11 prikazan je pripadajući iznos dodijeljen entitetima i Brčko Distriktu prilikom redovne raspodjele, uvećan za akumulirani iznos dodjeljen u skladu sa Odlukama, u milionima KM.

Grafikon 11. Raspodjela prihoda od putarine za period 2006-2022 (u mil. KM)

³¹ 01.07.2009-31.12.2022.

³² Odluke o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za autoputeve koji su akumulirani na podračunu jedinstvenog računa; „Službeni glasnik BiH“, br. 83/11, 62/13, 67/15, 45/17

Kretanje raspodjele prikazano grafikonom obuhvaćeno je zakonskim izmjenama u smislu iznosa prihoda od namjenske putarine. S obzirom da Zakon nije bio u primjeni svih dvanaest mjeseci 2018. godine³³, potpuni efekat izmjene Zakona na godišnjem nivou vidljiv je od 2019. godine, dok se prihodi od putarine naplaćeni u 2009. godini odnose na period od šest mjeseci. U periodu 01.07.2009-31.12.2017. godina, oscilacije u raspodjeli prihoda od putarine na godišnjem nivou javljaju se u godinama obuhvaćenim dodatnim raspodjelama u skladu sa Odlukama, te je najveći ukupan iznos za raspodjelu prihoda od putarine za autoputeve na godišnjem nivou zabilježen u 2017. godini. Od početka primjene zakonskih izmjena³⁴, iznos raspoređenih prihoda od putarine za autoputeve na godišnjem nivou znatno je veći u poređenju sa prethodnim godinama, te je najveći u 2021. godini.

Ukupan iznos prihoda od putarine u 2022. godini je za 3,4% manji u odnosu na prethodnu godinu, dok je u odnosu na 2020. godinu ukupno raspoređen iznos po istom osnovu 6,8% veći. U poređenju sa 2019. godinom, u 2022. godini je raspoređeno ukupno 2,3% manje prihoda od putarine, dok je u odnosu na 2017. godinu, odnosno u poređenju sa godinom prije zakonskih izmjena, u 2022. godini raspoređeno 117,2% više ovih prihoda.

Arhiva biltena:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=b

³³ Početak primjene 01. februar 2018. godine

³⁴ od 01.02.2018. godine